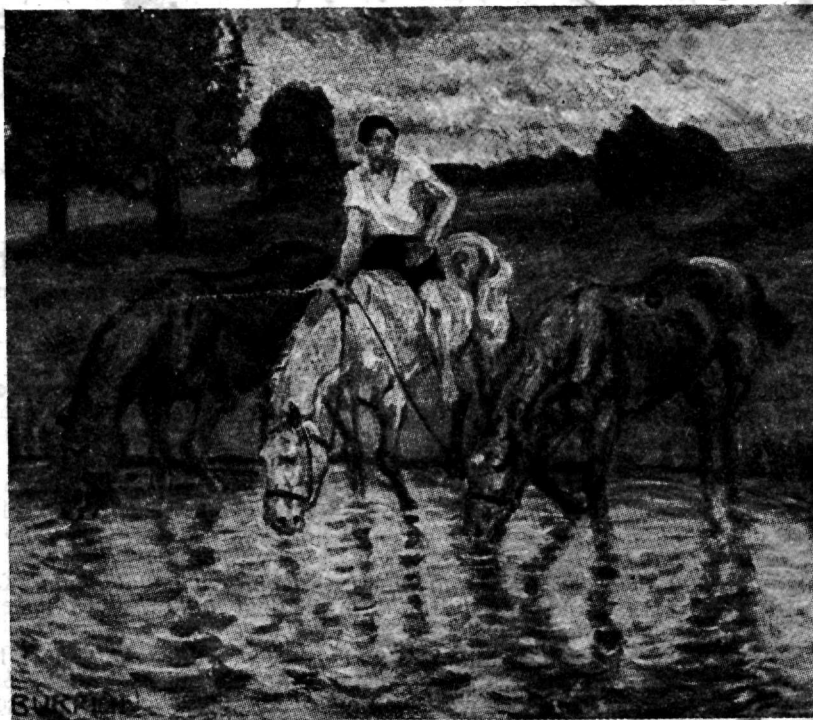

KAITSE KODU!

SALU.

9. november 1929

NR. 45

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt:* P. Burman - Hobustejoot.
Eevalt Diskel: Pealinna maleva juubelpäevaks.
Ernst Peterson: Viie aasta eest ja viie aasta jooksul.
— Pealinna malevkonnad maleva aastapäeval.
— Tikustrust toetab laskesporti.
A. B.: Mis peame õppima käesoleva aasta taktikalistest
õppustest.
Maila Talvio: Kured (järg).
Male.

„KAITSE KODU!“

on tänavu kuni novembri alguseni ilmunud kaugeti üle 1000 lehekülje.

1. detsembril ilmub „Kaitse Kodu!“ värviliste kaanega ja ligi 150-leheküljelises kaustas kodukaitse erinumbrina. Selle numbriga tahab pühitseda ka Kalevi malev oma viieaastast juubelit, mälestades neid aegu, kus ta sündis 1924. a. 1. detsembri äreval hommikul.

„Kaitse Kodu!“ jõulunumber,

samuti värviliste kaanega ja üle 100-leheküljelises kaustas, tahab ületada kõik seni nähtu, kuna selle numbriga „Kaitse Kodu!“ annab oma parima.

Detsembri keskel ilmub „Kaitse Kodu!“ väljaandel trükist meeldivas kaustas 128-leheküljeline kaitseväe kalender-kästraamat ja see saadetakse kõigile „Kaitse Kodu!“ tuleva aasta tellijatele tasuta koju kätte.

Siin loetletud hüved on ainult pisku osa kõigest sellest, mis „Kaitse Kodu!“ aasta jooksul ainult 6 krooni eest pakub oma lugejatele.

Mõelge seepärast varakult tellimise uuendamisele aasta vahetusel. Uutele tellijatele, samuti ka senistele, kes oma tellimisraha hiljem kindlaksmääratavaks tähtajaks ära tasuvad, korraldab „Kaitse Kodu!“ aasta alul nagu endistelgi aastatel loosimise, kus võitudeks on palju väärtuslikke ja hinnalisi asju.

Jälgige järgnevalt reklaamkuulutusi „Kaitse Kodu!“s.

KAITSE KOOUL!

Nr. 45.

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksik number 20 senti.

Kuulutuste hinnad: $\frac{1}{2}$ lehek.
teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagu-
mise kaane välisküljel Kr. 80,
teksti järel Kr. 40 ja kaante si-
sekülgedel Kr. 60. — Vähemad
kuulutused proportsionaalselt
odavamad.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äri-
päeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tar-
vitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltn. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Soovitame häid paberosse

MANON-BAAR-STELLA-DIVA

„Laferme“

PEALINNA MALEVA JUUBELIPÄEVAKS.

Tagasivaade tehtud suurele tööle.

Tuletagem meele: sest ei ole veel viit aastatki, see oli Latvia kadunud presidendi J. Tschaksste külaskäigu puhul Tallinna (23.—25. veebr. 1925. a.), kui pealinnalased esmakordselt nägid avalikult enam-vähem ühtlaselt esinemas hallis riietuses pealinna vabatahtlikke kaitsejaid. Oli neid siiski vähe: kompanii-osa hallivatilisi, õige mitmekesises vanuses mehi, paarkümmend sama mitmekesises vanuses terashalli kalevlast. Seisimas spaleeridena vaksali ees, esinemas järgmisel päeval paradil. Kui uudsenäisid nad siis. Ei oldud ju nendega harjutud!

Tõsi, oli ju sõja ajalgi olnud „omakaitse“ ja „Bürgerwehr“ ja lõpuks oli mindud „kaitseliitlastena“ kodumaa eest vabadussõtta, kuhu jäid paljud vahvad. Aga siis sulatati need kaitseliidu roodud regulaarväe polkudeks ümber või reorganiseeriti muidu.

Tõsi: oli ju pärast vabadussõdagi kuulda mingisugusest kaitse- või küttideliidust. Aga tooaegses ülimuretuses unustati need ametlikult ja avalikult, ainult mõni ajaleht tuletas neid vahel meele — nõögates.

Siis — jah, siis oli jälle kord kuulda-näha kaitseliidust: 1. detsembril 1924., sel kurval

päeval ja ta järelnädalail. Seal see siis — õigus küll! — ikka päris tõsiselt algaski: kõik patrullid ja püssid ja pühapäeviti oli vist õppusigi ja laskeharjutusi. Aga nad marssisid ja käisid siis ikka erariideis. Üksi valge lindike — see nüüd mõni sõjamehe või sõjaväe tunnus, kui meestel peas läbisegamini „kövad“, läkiläkid, sonid, spordimütsid ja kaabud, seljas pealinna rätsepate võib-olla moodne, kuid kõige kirevam produktsioon! Mis aitab seal siis käe- side varrukal ja püss õlal — ikka jääb püha- päeva-marssijate papade ja pojukeste mulje.

Nii oli siis. Ja päris uutena tundusid need esimesed read ühtlases, ilusas kaitseliidu riietuses mehi Balti jaama esisel 23. veebruaril 1925. Päris uutena, nii et paljud küsisid üks- teiselt: „Ons need õige Läti sõdurid või mõni meie ratsa- või mererügement?“ Tõepoolest: nii harutati rahvamurrus, uudishimuliselt kaela si- rutades.

Ja nüüd.

Nüüd ei suudeta pealinna enam ette kaju- tadagi ilma meieta, ilma kaitseliitlasteta. Aga ometi oleme ju ainult viis aastat! Ja oleme siiski muutunud nii möödapääsmatuiks, oleme end pannud maksma endastmõistetavuseni, ole- me muutunud möödapääsmatuks, hädavajali- seks, endastmõistetavaks organisatsiooniks, kelle puudumist ei suudeta ette kujutada ka kõige sihilikuma tahte juures. Pealinn ilma kaitseliiduta — ei, seda ei saa kuidagi mõeldagi!

Ja meid on ainult viis aastat.

Maailmas on juba kord enamasti alati nii, et pealinn annab tooni. Pealinn on mitte ainult rahvastikuline või geograafiline keskkoh, pea- linna veel suurem tähtsus seisab ta vaimlises, juhi ülesandes. Pealinn peab olema tõsiselt pealinn, mitte ainult administratiivses mõttes, mitte ainult suurema elanikkude arvuga.

Rahvas provintsis, provintsilinnades, seal- sed asutused, organisatsioonid ootavad alati ees- kujusid pealinnast, ootavad sagedasti instink- tiivselt, salgavad maha, aga ometi ootavad.

Pealinn mõjutab kogu maad.

Pealinnamalev on mitmeti oma eeskuju ja eduga mõjutanud kait- seliidu kõiki malevaid. See on vastu- vaidlematu tõde. Ja enamasti suur teene.

(Kaitseliidu algpäevil ju oligi nii, et oldi harjutud arvama, et see päris kaitseliit ikka asub Tallinnas; kui kuski mujal ka midagi sel- lesarnast on — küll need siis vist on „osakon- nad“.

Ülalöeldust ei või end tunda puudutatuna ükski väljaspool Tallinna malev. Sest tõesti: nii arvati ja kõneldi — ja kuulsin nii kõnelevat paljusid väljaspool Tallinna kaitseliitlasi endid.)

Ja kui meie, Tallinna malev, nüüd pühi- seme oma esimest ümmargusemanumbrilist aastapäeva ja vaatame tagasi tehtud tööle, siis ei tarvitse meil häbeneda. Ei malevlastel ega pealikutel. Tallinna malev on olnud esirinnas kogu aeg. Võib-olla on see nii ka seepärast, et on oldud teadlik oma seisukohast ja nõudeist, mis see seisukoht üles seab.

Võib-olla tundub ülaltoodud hinnang alul mõnele etteruttamisena või vähemalt juubeli- puhuse, heatahtelise kirjutisena — sest asjalik- arvustav arutus võiks ju mõne arvates tundu- da juubeli puhul ebaviisakana...

Ei, lugu ei ole nii. Meie, kaitseliitlaste, ala ei luba tühja sõnakõlksutamist — kuigi need sõnakõlksud oleksid ilusad, öeldud heal tahtel. Meie ala ei luba sihitut enesepetmist — sest enesepetmine oleks see, kui end hindaksime liig kõrgelt. Aga Tallinna malev on just alati läinud tegude, mitte sõnade rada. Ja see- pärast lasemegi kõnelda tegevuse kroonikal, faktidel enestel.

Esimesel, 1925. aastal tuli maleval peami- selt tegutseda oma organisatsiooni loomise, sih- tide ajamise ja sisemise korraldusega. Kaitse- liit tol ajal ju õieti kujunes, otsis enesele nägu — kui tohib nii väljendada. Esimestel juha- tuse koosolekutel tulid vaieluse alla isegi niisu- gused küsimused: kaitseliit, mis ta on — seltskondlik või sõjaline organisatsioon? Tuli leida õige vahekord seltskonna ja avaliku arva- misega. Tuli tihtigi mõni asi uuesti ümber ot- sustada, kaaluda, Tallinna malev kui kaitse- liidu peastaabile kõige lähem oli tihti ja ena- malt jaolt eeskujuks ning mõtete andjaks. Alati — endastmõistetavalt — ei võinud see seisukord olla kadestatav, kui tuletada meele asja uudsust.

Samal ajal langes maleva ülesandeks tun- duvalt aega ja jõudu nõudev vahtkonna teenis- tus. Sel, esimesel aastal pärast „1. detsemb- rit“, andis malev üldse 17.155 vahtkonna kor- da või 154.395 üksikmehe tundi. Teiste linna- de ja maakondade malevatel oli see koorem palju kergem, kuna nende territooriumil puu- duvad nii tähtsad keskasutused nagu on seda Tallinnas. Järgmisel aastal oli vahtkonnateen- istus juba võrdlemisi kergem — „ainult“ 14.235 vahtkonna korda, 1927. a. — 8.760 kor- da, 1928. a. — 5.475 korda ja käesoleval aastal tuleb täis vast 4.500 korda. Seega oleks pea- linna malev vahtkonnateenistuses olnud üldse 50.125 vahtkonna korda või 451.125 üksikmehe tundi, s. o. 18.797 öödpäeva või 51½ aastat. Teiste sõnadega: rohkem kui loetakse ühe põl- ve eluiga...

Seda vahiteenistusest. Nüüd aga sõjalistest ettevalmistustest, kursustest:

A. 1925 korraldati esmajoones jaopealiku te kursusi, kuna just alamüksuste pealike vilumatus esialgu andis end tunda. Jaopealike kursused sel aastal andsid kokku 172 lõpetajat. Samal aastal korraldati ka pealike üldkursus, mis leidis rohket osavõttu. Muidugi käis kogu aeg ka üksuste ja malevlaste väljaõppe töö ja laskeharjutused — aga sellest teisel.

1926. aasta oli tegevuselt aina elavam. Peeti kursused 160 jaopealikele ja 60 rühmapealikele. Samuti sidekursus 30 ja raskekuulipilduja käsitamise kursus 32 osavõtjaga. Üldõppusi samal aastal peeti:

Õppused	Õppuste arv	Osav. arv
jagudekaupa	150	4601
rühmadekaupa	124	5024
kompaniidekaupa	82	4251
malevk. kaupa	79	7287
Kokku	435	21.163

Samal aastal peeti taktikalistest õppustest esimene suurem „kaitseliidu manööver“ — „Keila lahing“ (Tallinna ja Harju-Lääne malevate vahel 19.—20. okt., osavõtjaid Tallinna maleva poolt 1100), mis sai eeskujuks kõigile pärastistele suurematele kaitseliidu taktikalistele õppustele. Aga juba enne „Keila lahingut“ oli (septembris) peetud „Iru sõda“ 1200 osavõtjaga ja 3 vähemat malevkondadevahelist taktikalist õppust.

1927. a. peeti esimene suurem laager (Leet- ses, 270 osavõtjaga, kestvus 3 päeva), 5 taktikalist õppust (1445 osavõtjat), täienduskursused rühmapealikele 58 osavõtjaga ja samasugused komp. pealikele 29 osavõtjaga. Tulid juure noormalevlaste õppused: selleks oli üldse 13 õppepunkti, osavõtjaid keskmiselt 499 noormalevlast.

Üldõppusi peeti samal aastal:

Õppused	Õppuste arv.	Osav. arv.
jagudekaupa	101	5184
rühmadekaupa	80	6453
komp.-kaupa	78	8217
malevk.-kaupa	61	7733
kahurväe	19	924
raske-klp.	36	848
soomusautode	8	172
siderühma	14	160
ratsarühma	46	2431
gaasiasjanduse	11	352
Kokku	454	32.474

Keskmiselt võttis iga k.-l. õppustest osa 13 korda.

Jõuame 1928. aasta kallale: peeti jällegi pealike õppusi, mille juures pikemalt ei peatu;

kahepoolsetest taktikalistest õppustest oli osavõtjaid 1046 ja neid peeti 9. Noormalevlaste kasvatamisele pandi endiselt rõhku (neid oli 317, õppepunkte 5, õppusi 81).

Üld- ja eriõppusi oli:

	Õppuste arv.	Osav. arv.
jagudekaupa	84	1644
rühmadekaupa	48	1646
komp.-kaupa	21	1355
patalj.-kaupa	8	894
malevk.-kaupa	22	1722
suurtükiväe õppusi	30	362
raske-klp.	24	748
soomusaut.	12	179
side-	30	367
ratsa-	69	867
gaasi-	31	605
sanitaar-	11	38
suusk., jalgr.-	15	137
Kokku	405	10.834

Nüüd jõuame ala juure, milles pealinna malev on viimastel aastatel olnud alaliselt „vedamas“ ja milles tal on otse määratud teened mitte ainult kaitseliidus, vaid üldse Eestis. See on laskeasjandus. Siin on pealinlased Eesti laskeasjanduse tõstnud juba peaaegu rahvusvahelisele kõrgusele.

Jätan siin meelega kõrvale esimesed aastad, mil küll ka käis intensiivne töö sel alal. Algame aastaga 1927, mil Eesti laskesport pääsis esmakordselt rahvusvahelisele kokkupuutumisele. See teostus Helsingis 16. oktoobril, mil oli esimene Tallinna-Helsingi malevate laskevõistlus. See oli tookordseks suursündmuseks, seepärast jätame mainimata tagajärjei.

Kui palju äratust saadi sest sõidust! Ja see äratus kandus Tallinna maleva kaudu edasi kogu kaitseliidule. Algas intensiivne ja sihining plaanikindel harjutamine, asutati laskurite klubid, õpiti hindama laskesporti üldse.

Ja tagajärjed?

Need kõnelevad iseenese eest. Kaitseliidus domineerib laskeasjanduses Tallinna malev seni, rekordid on peaaegu eranditult Tallinna käes.

Üksiktagajärjed on üldsusele tuttavad juba ajakirjanduse kaudu, kuid olgu siin ometi toodud võrdlus, mis iseloomustab kõige täpsemalt laskeasjanduse tõusu Tallinna malevas. See käiks paremate tagajärgede kohta 300 mtr. pealt lamades:

Aasta	Õppuste arv.	Osav. arv.
1927. a. kevadel	74%	võimal. silmade arvust,
1927. „ sügisel	87%	„ „ „
1928. „ kevadel	86%	„ „ „
1928. „ sügisel	86%	„ „ „
1929. „ kevadel	88%	„ „ „
1929. „ sügisel	92%	„ „ „

Kas kõneleb see võrdlus midagi? Peaks kõnelema.

Tallinna maleva juhatuse liikmed ja staabi ametnikud.

Kuigi arvud paljusid tüütavad, olgu siin veel toodud laskemoona kulu:

Aasta.	Kulut. vintp. padr. arv.	Keskmiselt 1 malevl. kohta.	Kulut. brovn. padr. arv.	Keskmiselt 1 malevl. kohta.
1925	46.240	12	—	—
1926	88.932	34	4826	24
1927	102.118	41	8973	44
1928	166.614	66	7137	39
1929	181.354	72	9784	49

Peab veel märkima, et Tallinna malev ehitab praegu Eestis esimest lasketiiru (Mustamäe all), milline tõesti väärrib lasketiiru nime ja milline valmisajandusele. Tiir tuleb täiesti moodne, temal mahub laskma 70 meest korraga ja valmib kevadeks.

Tallinna malev on suutnud enesele ehitada oma uues majas ka m a a - a l u s e l a s k e t i i r u, jällegi esimese sellesarnase Eestis. See annab võimaluse harjutada igasuguse ilmaga ja

leiab laialist kasutamist ka kaitseväe ja koolide poolt, on neilegi otse hädavajaline.

*

Palju-palju oleks veel kirjeldada ja öelda pealinna maleva edukast tegevusest, ta esirinnas tõmbamisest. Kas või näiteks **spordi alal**, kus suur hulk kaitseliidu rekorde on Tallinna maleva käes, ta on olnud alati esirinnas, teistele eeskujuks. Eriti tuleb mainida uue võimla ehitamist, mis jällegi otstarbekohasuselt ja nägususelt on esimene Tallinnas.

*

Palju-palju õnnesoovegi tahaksin öelda pealinna malevale ja ta hoolsatele juhtidele aasta-päeva puhul. Aga kaitseleitlased on ju teo-inimesed, sihikindlad rühmajad. Ei neid meelita sõnad. Aga siiski ja otse seepärast:

palju teoõnne, tööedu!

Seda ta väärrib oma senise tööga ja seda ta ka saavutab edaspidise tööga, mis on muutumas veel aina hoogsamaks.

Eevalt Viskel.

Tallinna maleva juhatus.

Istuvad: maleva pealiku abi riigisekretär K. Terras, maleva pealik kolonel-leitnant F. Pinka, juhatuselüige realkooli inspektor-kirjanik E. Peterson. Seisavad: juhatuseliikmed trükikoja omanik J. Zimmermann ja K.-Ü. „Päevalehe“ ärijuht F. Uibopuu.

VIIE AASTA EEST JA VIIE AASTA JOOKSUL.

(Mälestusi ja märkmeid.)

1.

On raske ütelda, kas näib see olevat või on see tõesti nii, aga tundub, nagu oleks sellest ajast pea-aegu pool aastasada möödas, sellest hirmsast 1. detsembrist 1924, või tuleb see sellest, et ei taha temast mõtelda, teda tuletada meele, seda sompjas hommikut, mil „hall on taevast ja must on maa“, mil sajab, on udune; mil pole piiri ei maal ega taeval; mil vajuvad teine-teise põõsas ja puu ja inimene ja loom...

Ei taha mõtelda sellest ajast, sellest sündmusest!.. Jätk!..

Ja kuidas nad hiilised, kuidas nad sala-sosistasid, kuidas nad petsid!..

Ei ole kogu Eesti elus, kogu Eesti ajaloo saarast musta plekki, nagu see 1. detsembril 1924, mida ei jõua pesta puhtaks ükski vesi, ükski seep, ükski aeg, ei aastatuhande isegi, ja nõnda kui õuduse ja värinaga mäletame Pärtli-ööd, lastetapmist Petlemmas Heroode poolt, Juhan Julma veretöid, — vastikusel väärsest seisab 1. detsember meie ajaloo ja annab tunnistust sellest, kui kaugele võivad unustada end vabanenud orjapojad, kes on imbutunud läbi idamaa salalikkusest, hommikumaa despotismist ja Talmudi näilisest vabadusest.

Ei ole kogu selles loos lõhnagi põhjamaa tusedusest, suurusest, meeletusest... Seda suurt, puhast, mida võib pakkuda ainult põhjamaa hing, põhjamaa vaim, mis on nii omane eestlasele!

2.

Möödas!.. Kas möödas?

Kas jõuab põhjamaa hing, isunev tööst, janunev eluvõitluse järele isikliku töö ja vahvusega, nagu ta on harjunud merel võitlema mässavate lainetega rinnast vastu, või loodusega mandril, kus kivi vinnatakse välja vägisi; kus vesi juhatakse soodest ja rabadest ühte paika, „et kuiva näikse“; kus inimene ei saa midagi armust, midagi töötä, vaevata looduselt või teistelt; kus inimene on loov vaim ise; kas jõuab põhjamaa hing saavutada võidu hommikumaa „armust“ saamise üle?

Need on kaks maailmavaadet, kaks hinge: põhja, hommiku-ida! Ja 1. detsembril 1924 puutusid nad jällegi kokku... võitis põhjamaa hing...

3.

Eestlane ärkas oma suuremas hulgas. Päevaselge oli olukord. Nagu Hamlet, Daani prints, seab üles küsimuse „olla või mitte olla“, nii seadis ka eestlane endale...

„Ise oled oma õnne sepp!“

Ja nagu vanaaegne prohvet nägi orus elavateks saavaid luid, kui „nende sisse tuli vaim, ja nemad hakkasid elama, ja seisid oma jalge peal, üks päratu suur vägi“, et nad elaksid seal maal, mis Jumal neile on annud, kus on elanud nende vanemad, nemad ja kus peavad elama nende lapsed ja nende laste lapsed... nii kogunes ka aasta 5 eest kokku suur vägi, üks päratu

suur vägi, kellele oli selge, et nii nagu seni ei saa enam elada, et sinu enese käes on sinu õnn ja tulevik, sinu olemas-olu.

Nii tekkis kaitseliit Tallinnas, Tartus, Narvas... üle kogu maa.

Jah, nii ta tekkis viie aasta eest... Ta oli küll juba enne olemas vabadussõja ajal, kuid ei tea, kelle suurest tarkusest ta likvideeriti. Vist arvati, et on rahu maa peal ja inimestest hea meel, vist usti, et hea on puhata vabadussõja loorbereil ja hangeldada, musta-kassitada ja isekeskis riielda, söimelda, karika-tuuritada ja turtstada; mängida riiki ja rahvast.

Oli unustatud üks ja peaasi, mida juba omal ajal tundis ja teadis Kreutzwald:

„Peipsi sorti peidupakus,
Kes kui vähki urkaassa
Päeva-valgel oli peitnud,
Kuulis kange mehe kõlast —
m a g a m i s e märkisida.“

„Inimestel mõõga ime, tööde tarkus teadema!“

Kuid nüüd märkasid, tundsid: lendasid kiired käsud endistele kaitseliitlastele, unusid riid, nägemised...

„Isamaa on hädaohus.“

Ja see oli viimne aeg! Edaspidi, kui ajalugu selgub, siis näevad need, kes praegugi näha ei oska ega taha, kui suur oli see hädaohu, mis selkorral oli valmistatud ette lõplikuks löögiks.

2. veebruaril 1925. kinnitati kaitseliidu põhikiri, 9. veebr. anti riie vorm, 27. veebruaril valiti juhatus Tallinna malevale.

Koosolek oli Tallinna linna komandantuuri ruumides. Seitseteistkümmend malevkonda olid saatnud

kokku oma 41 esindajat. Suur osa maailmasõja mehi, vabadussõja kangelasi, endisi kaitseliitlasi, võõraid, tuttavaid... Asi uus, aga vajaline... Nägudel ärevuse, teadmatuse, uuduse ilme...

Teretatakse, surutakse käsi, otse pitsitatakse käsi...

„Oo, Teie, Teie ka!“

„Ka!“ häbelik vastus...

„Tubli!“

Suitsetatakse, suitsetatakse palju.

Tallinna kaitseliidu pealik kolonel Raudvere avab koosoleku. Vaikus.

Uudishimu on suur: kes valitakse juhatusse!

Tehakse vaheaeg mõneks minutiks, et pidada nõu, selgitada... ja langevad sedelid... Juhatusse satuvad Tõnson, Teras, Peterson, kandidaatideks Grauen, Poska-noorem; revisjoni-komisjoni — Lepp, Reinson, Gahlnbäck.

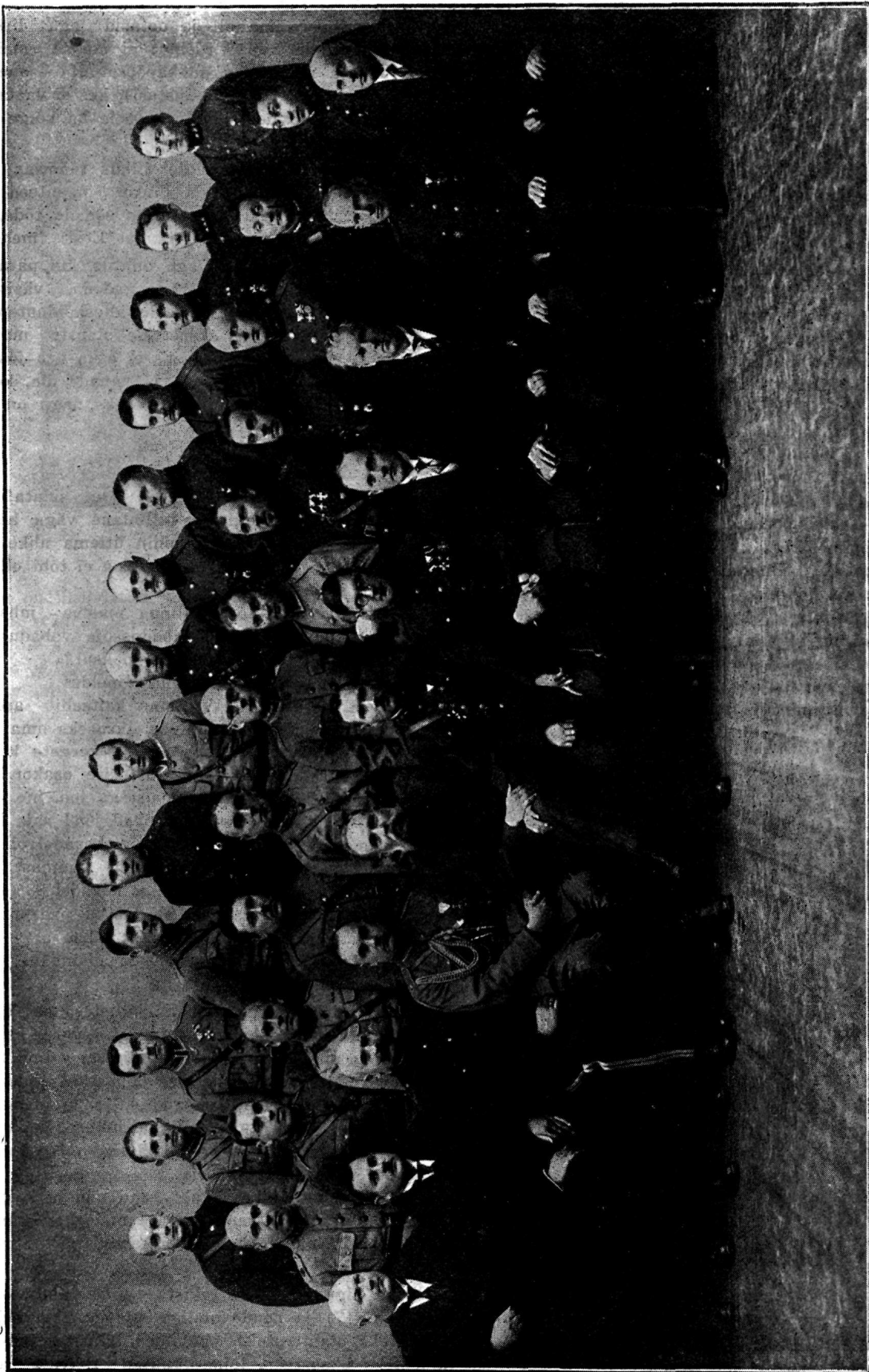
Sellega oli tegevus Tallinna kaitseliidu malevas vormiliselt alustatud, kuid tegelik elu ja töö algas kohe pärast 1. detsembrist.

Malevkondadesse oli suurel arvul astunud vabadussõja tegelasi, ja need sõjatules küpsunud ja karastatud noormehed asusid täie energiaga tööle. Ei läinud nädalat mööda, mil ei olnud rivi- kui ka laske- ja muid sõjaväelisi harjutusi. Ei lähe meelest need päevad, mil vanemad mehed, juba hallid, juba kehakad, liikumises kangevõitu, oma poegade õpetusel rivistusid, joondusid paremale ja vasakule, lugesid paariks, laskusid maha laskevalmis — ja andsid tühjadest püssidest „tuld“! Nüüd õpetas tõsiselt muna kana.

Ja imelik, see muna ja kana liitusid nii üheks sõbralikuks pereks, et ei häbenenud vanem, juba seltskonnas tuttav tegelane, kuulda noore paarikümne-aas-

Saue manöver. Malevlased kallaletungil.

Tallinna maleva V vastastäeval.
Tallinna maleva peatükite kogu. — Keskel kaitselitüü ülem kindral Roska.

tase vabadussõja lövi sõna, isegi taplusi — ja karistusi, kui seda oli vaja.

Juba alguses kohe oli märgata, et siin valitseb üks hing ja üks meel seltskondliku seisukorra peale vaatamata, juba alguses võttis Tallinna kaitseliidu malev endale õige aluse seista kõrgemal parteipoliitilistest, majanduslikest vahedest, koonduda ühiseks tööks kodumaa kaitseks, rahuliku töö toeks, ühise isamaa õnne kindlustuseks.

Ja seepärast ongi võimalik see eluliselt terve nähe, et Tallinna malevas töötavad lihtmalevlastena koos pangadirektor ja päevatöeline, koolijuhataja ja kooliõpilane, ja osavõtt ei ole mitte nii suur varanduslikult paremal järjel seisvaist isikuist kui just rõõmsalt mõtlejaist, elurõõmsaist vaimse ja kehalise töö tegijaist, kes on kandvaim element rahvaste elus üldse, ja seda ka meil.

Ja nii kasvas ja arenes see väga mitmekesine, haruldaset mitmekesine elukutsetelt kui ka hariduselt mitmetuhandepealine pere üheks hingeks ja ühiseks jõuks, kes praegu võib vaadata rõõmuga tulevikku. Siduvaks kitiks on siin ainult idee, ei mingisugune varanduslik või maine siht.

Koguni õpetlik ja hingeliselt haruldane oli näha viimseid Saue manöövreid. Ilm oli halb, sadas hoovihma just kogunemise ajal. Läksin just meelega vaatama, kui palju on Tallinnas neid, kes kogunevad ühisteks harjutusteks. Igaüks teab, mis on manöövrid või manööver! See pole naljaasi halva ilmaga! Aga kui jõudsin kogunemispunkti ja nägin neid noori ja vanu,

kes seal seisis vihma all ja ootasid aga liikumise käsku, siis tundis süda rõõmu: ei maksa meil veel Eliast hakata mängima kadakapõõsa all — meil on noori ja vanu (isegi 60-, 70-aastasi), kes ei vaata tuule ega tormi peale, vaid on valmis tööle ka kõige halvemal olukorras üldiseks kasuks.

Ja kui siis muusika saatel liikus rõõmsas marsis tuhandepealine malev mööda Pärnu maanteed Saue poole, siis tundsid südames lauliku sõnade tõde, et ei ole kadunud veel Taara tammikuist Eesti mehemeel!

Veel suuremaks tõusis aga üllatus, kui pärast nägid neid tagasitulijaid küll märgadena, väsinutena, magamatutena, aga täie meeoleu alleshoidnutena, ja kui kuulsid sõjaväeliste ekspertide otsust: manööver lugeda hästi kordalainuks, siis ei oska ega jõua küllalt olla rõõmus nende noorte ja vanade üle, kes on ühinenud sääraseks elujõuliseks väeks nagu on meie malev.

5.

Jah, tööd on tehtud, seda ei saa salata! Seda tunneb ise iga kaitseliitlane-tallinlane väga hästi ja sellest on ta ise ka teadlik, pidin ütleva uhke, kuid jätan selle sõna ütlemata, sest uhke ei tohi olla keegi, pealegi kaitseliitlane.

1. aprillist 1925 on Tallinna maleva juhatajaks kolonel-leitnant Fr. Pinka, vabadussõja vabadusristide omanik. Mis on tehtud selle aja jooksul?

Laseme mõned kuivad arvud kõnelda!

1925. a. algusest on Tallinna kaitseliit arenenud lihtmaaväest korralikuks sõjaväe üksuseks oma suur-tükkide, soomusautodega, raskete ja kergete kuulipildujatega, suuskurite ja jalgratturite osakondadega, oma side-, gaasi- ja sanitaarüksustega jne. jne.

Kuidas on osanud meie juhtivad jõud asja korraldada, näeme juba sellest, et 1927. a. kevadel oli laskeharjutustes parim tagajärg silmade summast 74%, 1927. a. sügisel juba 87%; 1929. a. kevadel 88% ja tänavu sügisel 92%. 1925. a. oli lastud padrunite arv iga malevlase peale keskmiselt 12; 1926. a. — 34; 1927 — 41; 1928 — 66 ja 1929. a. siiamaani juba 72 padrunit!

Kuid puhtreaõppuslikest harjutustest on Tallinna malev läinud üle ka kehakasvatuse ja spordi harjutustele, millele andis hoogu veel sel sügisel valminud oma maja oma suure spordisaaliga. Sportlaste üldarv on kogu malevlaste arvust praegu 14,6% ja ülemaalistel kaitseliiduvõistlustel tuli Tallinna malev kaks korda teisele ja 2 korda esimesele kohale, mis tunnistab sportlaste tööst ja tublidusest.

Eriti tuleb toonitada kaht head nähet kaitseliidu Tallinna malevas, ja need on: 1) malevkondade koondamine ja 2) pidude kaudu rahakorjamiste vähenemine.

Juba algusest peale takistas tööd malevkondade suur arv (17) ja nende alaliste pidude korraldamine rahalisteks otstarveteks. Esimene killustas pere liiga väikesteks üksusteks, teine tüütas rahvast alaliste rahanorimistega. Nüüd on sellest saadud üle: malev-

Kolonel Raudvere, Tallinna maleva esimene pealik.

Soome külalised Saue manöövreid jälgimas.

konnad on koondatud, pidusid (rahalisteks otstarbeks) on vähem ja elu läheb edusammus jõudsamalt. Praegu on seisukord ülemaalse loterii läbi märksa paranenud ja paljud malevkonnad on osanud oma eneste liikmete läbi jõuda säärasele seisukorrale, et neil ei tarvitse enam seltskonda tülitada alaliste rahanurumistega. Ja see on suur samm edasi.

7.

Tekib küsimus: „Aga kas kaitseliidu teenistus ei ole tüüvä; kas ta ei võta liiga palju aega; kas ta ei takista harilikku elu?“

Paljusid paneb just see mõtlema ja hoiab tihti kaitseliidust eemale.

Siin peab otsekohe vastama, et see on lihtsalt eelarvamus. Mis puutub reaõppustesse pühapäeviti, siis on need paar tunnikest linlasele otse lõbuks ja parimaks liigutuseks vabas õhus, ja otse imestuma peab nähes noori, terveid mehi jalutama sihita mööda tänavaid ja Kadrioru pargis, kui tuled värsket jumala loodusest kaitseliidu harjutustelt. See on sport, liikumissport puhtas õhus ülimalt sihiga ülimalt otstarbeks, mida n. n. jalutamine, kõndimine ialgi ei või ega saa pakkuda, või olgu siis kalapüük või kütmine. Kuid seda ühiskondlikku tunnet, seda sõprust, seda rõõmu ei saa anda ükski kalapüük ega mingi kütmine, mida pakub kaitseliidu sport oma õppuste, oma distsipliini ja oma laske- ja muude harjutustega!

Juba kaitseliidus vahtkonnas käimine on ilusaks näiteks sellest „ajakulutamisest ja tülisest“, mida mitmed nii koledasti „kardavad“. Keskmiselt on iga ma-

levlane Tallinnas käinud viie aasta jooksul 20 korda vahtkonnas, mis teeb välja aastas 36 tundi või iga kuu peale 3 tundi! Sellest on näha, kui „raske“ on see n. n. kaitseliidu „teenistus“! Kogu ajakulu aastas ehk koostab kõigest paar päeva, vaevalt küll rohkem.

8.

Viis aastat möödub sellest õudsest sündmusest, mida nimetame 1. detsembriks. Peab ütlema nagu ütles Joosep oma vendadele: „Teie mõtlesite küll mu vastu kurja, aga Jumal käänis selle heaks, et jääks palju rahvast elusse!“ Annaks küll Saatuse, et kaitseliit jääks kogu maale ja et Tallinna malev, kes neil päevil mäletab oma aastapäeva, jääks meie pealinnale õnnistuseks ja õnneks, et palju rahvast jääks ellu ja ärkaks elule selle sõna tõsisel mõttes!

Teinud tööd oma vähese jõu kohaselt Tallinna malevas tema algusest peale juba enne, vabadussõja ajal, näinud ta arenemist ja kasvamist, tunnud ta muresid ja vaevu, ta tõsist ja õilsat tööd, olnud tunnistajaks selle ennastsalgava töö juures, mida kaitseliitlased on saatnud korda nii heal meelel, ei saa hoida tagasi oma rõõmutunnet.

Surun sel suurel tunnil kalliste kaasvõitlejate kätt ja usun, et ma ei eksi, kui arvan väljendavat kõigi Tallinna kaitseliitlaste ühist soovi: „Elagu, kosugu, kasvagu meie kallis Tallinna malev sellesamas suunas, sellesamas sihis sellesama energiaga edasi — meie linna ja kodumaa kasuks ja heaks!“

E. Peterson.

Pealinna malevkonnad maleva aastapäeval.

Kalevi malevkond.

1. detsembril 1924. a. kell 1030 pöörasid L. Tõnson ja B. Abrams siseministri Rõuk'i poole lubasaamiseks „Kalevi kaitsemaleva“ loomiseks, milline luba ka viibimata saadi.

Järgmise sammuna pöörduti kindral Laidoneri poole relvade saamiseks ja kolonel Tõrvand tegi korralduse kalevlastele välja anda 60 püssi, 2 Levis'e kuulipildujat ühes laskemoonaga ja 20 käsigranaati.

Kell 1830 oli „Kalevi kaitsemalev“ loodud ja formeeritud, tema ridades võis lugeda 100 malevlast.

Nii räägivad faktid. Nii pandi alus meie esimesele kaitsemalevkonnale.

Intensiivne ja energiline töö algas. Kodukaitsjad kogunesid malevkonna ümber. Õppused, vahtkonnad, loengud, häired möödusid üksteise järele. Tehti tööd, organiseeriti ja loodi kindel alus meie kaitseliidule.

24. veebruaril, vabariigi aastapäeval, võtab malevkond paraadist osa 100 hästi relvastatud, ühtlaselt mundritesse rietatud malevlasega.

Algab rida kursusi, neid on ju palju: jaopealikute, rühmapealikute, relvurite ja sanitaarkursused.

Sügiseks 1925. a. on loodud kindel kaader pealikuid malevkonnale.

Peagi luuakse malevkonnale oma orkester ja oma naiskodukaitse kompaniid.

Sellega võib formeerimist lugeda lõppenuks.

Nüüd algab edasiõppimine, teadmiste täiendamine, sisemise korra ja distsipliini loomine, kodukorra ja määruste väljatötamine.

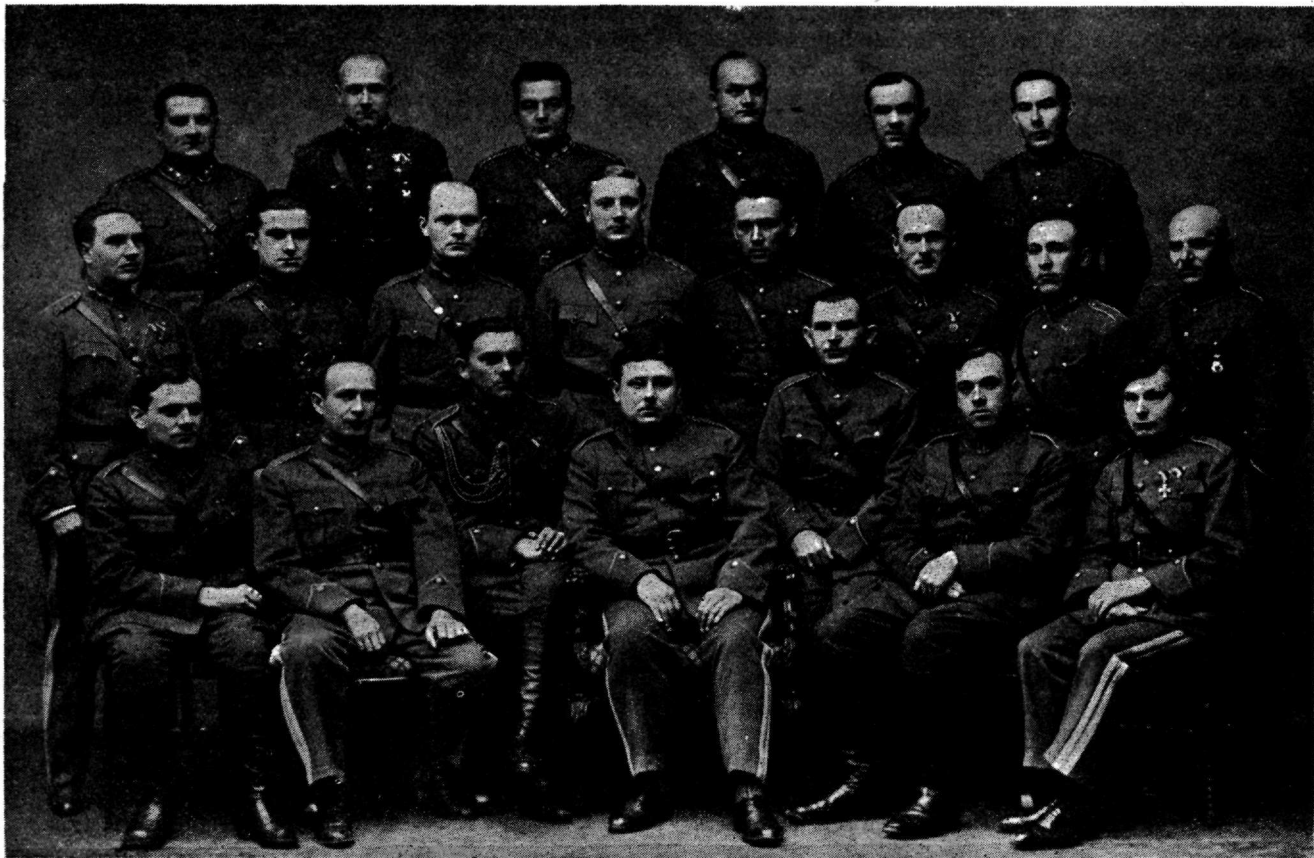
Töö edeneb, töötegemiseks on huvi ja energiat palju.

Malevkonna esimesest aastapäeva rongkäigust võtab osa 532 malevlast, mis teeb välja 95% malevkonna üldarvust.

Ajad muutuvad rahulikumaks, töö muutub korrapärasemaks.

Nii rühkides edasi esimese pioneerina meie kaitseliidu arenemises vaatab Kalevi malevkond tagasi oma 5-aastase töö viljale ja võib öelda: „Palju on ju tehtud, kuid suurem töö on veel ees.“

Selleks aga vaja püsivust, tahet, energiat, seltskondlikku staaži ja oskust. Neist aga puudust ei ole!

Kalevi malevkonna pealikutega kogu.

Ülemine rida: N. Lugenberg, V. Arak, H. Talvik, A. Habermann, H. Hacker, E. Tihkan. Keskmine: A. Rebast, E. Saar, P. Kuusik, J. Rosenfeldt, K. Huuk, E. Hiip, N. Kalugin, K. Kriisk. Alumine: A. Mändvere, V. Kesse, E. Kimberg, V. Pajusson, E. Liivmann, B. Abrams, A. Pachel.

Toompea malevkond.

Maleva viie aasta juubeli päeva puhul võib ka Toompea malevkond oma viieaastase tegevuse peale tagasi vaadata. Toompea malevkonna moodustamisele asuti otsekohe peale 1924. a. 1. detsembri sünnimälestuse. Riigiasutiste julgeoleku kindlustamise tarvidusest tingituna tekkisid riigiasutistes ametnikkudest koosnevad grupid, kes oma eriliseks ülesandeks seadsid relvastatud valvekordi korraldada riigiasutiste ruumides, eriti aga just Toompea lossis. (Esimene valvekord Toompea lossis oli 4./5. detsembril ja koosnes riigikantselei ja riigi statistika keskbüroo ametnikkudest.) Neist gruppidest moodustatigi hiljem Toompea malevkonna rivilised üksused. Toompea malevkond koosnes alul neljast kompaniist: 1. kompanii koosseisu kuulusid ametnikud kaubandus-tööstus-, töö-hoolekande- ja teedeministeeriumist, pealikuks oli res.-leitn. G. Rebane ja abiks — res.-ohv. aset. Th. Dreverk, hiljem — pealikuks res. n.-ltn. K. Terras ja abiks — res.-ltn. A. Tamm;

2. kompanii — riigi statistika keskbüroo, välisministeeriumi, kohtuministeeriumi, siseministeeriumi, riigikogu ja riigikantselei ametnikud, pealik — res.-n.-leitn. A. Tooms, abi — res.-ltn. F. Schmidt, hiljem — abi res.-ltn. R. Sõrmus;

3. kompanii — põllutööstuse ministeeriumi ametnikud, pealik — res. al.-kapt. A. Männik, hiljem — res. al.-kapt. A. Martin, abi — res. n.-ltn. F. Reidolf;

4. kompanii — haridusministeeriumi ja riigikontrolli ametnikud, pealik — res.-ltn. F. Rose, abi J. Kalakas.

Malevkonna pealikuks oli al.-kapt. O. Tief, abiks kapten Kanep.

Malevkonna juhatusse kuulusid: K. Terras, E. Kübarsepp ja A. Männik.

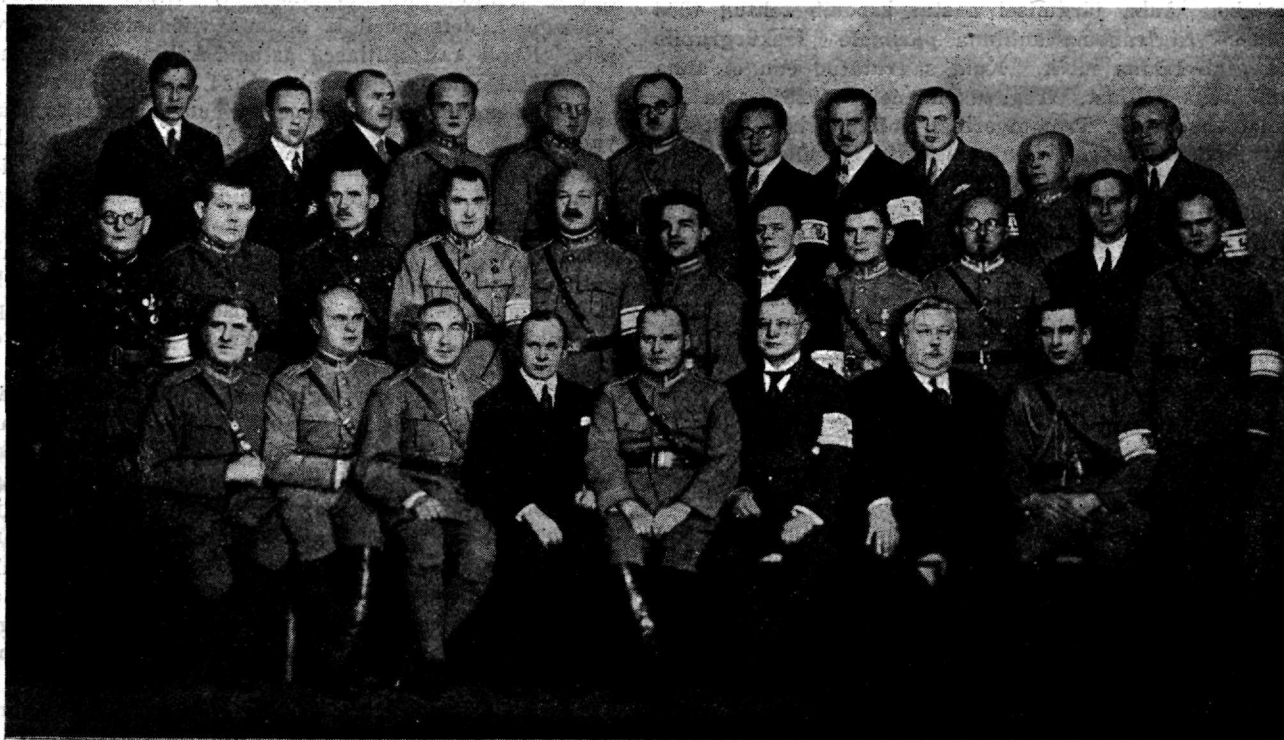
Malevkonna nimekirjas seisis 288 nime.

Viie aasta kestvusel on malevkonna koosseisus mõningaid muudatusi olnud — vanu liikmeid on lahkunud, uusi on juure tulnud. Liikmete üldarv on vähenenud — praegu on nimekirjas 209 liiget. Kuid malevkonna koosseis on ühtlasemaks kujunenud. Riviliselt on malevkond ümber korraldatud. Nüüd on malevkonnas kolm kompaniid. Endise esimese kompanii koosseisu kuulunud asutiste ametnikud-kaitseliitlased on kolme ülejäänud kompanii vahel ära jaotatud. 1. kompaniid juhivad pealik A. Tooms, abi — pealik R. Sõrmus. 2. kompanii juht pealik A. Martin lahkus vabaturma läbi, sellele kohale pole pealikut veel määratud, abi — pealik F. Reidolf. 3. kompanii juhiks on pealik F. Rose, abiks — pealik A. Tamm.

Malevkonna pealik O. Tief astus pealiku kohalt tagasi vabariigi valitsuse liikmeks astumise puhul ja malevkonna pealikuks määrati pealik K. Terras. Hiljem, vabanedes vabariigi valitsuse liikme kohustustest, asus pealik O. Tief malevkonna pealiku abi kohale.

Malevkonna juhatuse koosseisu kuuluvad valitud liikmetena: hra E. Kübarsepp, hra J. Kana ja pealik A. Tooms.

Malevkonna adjutandi kohal tegutseb juba pikemat aega pealik F. Valtman. Malevkonna majanduspealikuks oli kuni viimase ajani pealik M. Lasberg, relvurpealikuks — pealik J. Sander ja spordipealikuks — pealik J. Schults.

Toompea malevkonna pealikutega 31. X. 29.

Lõuna malevkond

Käesoleva aasta 11. novembril pühitseb Lõuna malevkond oma 11. aastapäeva. Asutatud vabadussõja keerises 1918. aastal IV ja V kaitseliidu jaoskonnana ning oma tegevuses uuendunud 1. det. 1924. a. IV ja V malevkonnana koondus ta 1926. aastal ühise Lõuna malevkonna nime ja lipu alla, et üheskoos ühise osana teha tööd ja luua paremat tulevikku endile ja järeltulevatele põlvedele õilsa deviisi all — „pro patria“.

Lõuna malevkond on üks neist paljudest üle Eestimaa laialipillatud malevkondadest, kes visa töö ja sihikindla organiseerimise tagajärjel endile on raiunud nime kaitseliidu tegevuse ajalukku. Väikesena ja nõrgana alul loeb ta nüüd end üheks suurimaks malevkonnaks Tallinnas; detsembrikuu päevil 1924. a. veel välja õppimata ning puuduliku varustusega, tahab ta nüüd end lugeda parimate malevkondade hulka Tallinnas, milleks talle pakuvad kindlat eeldust ta visa tegevuse viljakad ja hiilgavad tagajärjed eriti laskealal.

Võistluses riigivanema auhinna peale 1926. aastal peab Lõuna malevkond kapitulceruma Kalevi mlvk. ees, kuid juba 1927. aastal omandab ta teenitult riigivanema hõbeämbri, mida ta võidukalt kaitseb 1929. aasta kevadel visa töö tulemusena.

Tõuke laskespordi eriliseks harrastamiseks andis Lõuna malevkonnale kaotus laskevõistlustel 1926. aastal Kalevi malevkonnale. Samast momendist algab Lõuna malevkonnas palavikuline tegevus, et laskesport tõsta väärikale kõrgusele. Korraldatakse õhutusvõistlusi kompaniivõistluse nime all, kust selekteeritakse parimad laskurid ning neile antakse võimalus eriharjutusteks. Juba järgmisel aastal kroonib tehtud tööd võit — riigivanema auhinna parimale laskurgrupile saavutab Lõuna mlvk. Kuid saavutatud edu ei anna puhkuseks põhjust. Tegevus laieneb. 1928. aasta kevadel annetab J. Trumm erilise auhinna, nii-nimetatud „Trummi karika“, parimate laskurite vahelisteks võistlusteks, missuguseid võistlusi peetakse iga kuu üks kord. Harjutuste tulemused ei lase end kaua oodata: 1929. a. kevadel omandab Lõuna malevkond riigivanema ämbri ja sügisestel meistervõistlustel viib 7 meistri kohast Lõuna mlvk. 4 endale — Spuul 2. laskurklassis, Trumm — esilaskurklassis, Passup — I kütiklassis ja Silber — püstolist laskmises. Sama selge iseloomustuse Lõuna mlvk. kõrgeastalt lasketasapinnast annab Helsingi suojeluskuntaga ja Riia kaitseliidu polguga peetud võistlustest osavõtjate rohkus — mõlemal korral moodustasid Lõuna malevkonna liikmed poole Tallinna maleva esindusmeeskonna arvust, kusjuures esimesel juhul esimese koha eestlastest päris H. Ingerman — Lõuna mlvk. liige. Ja millise usaldusega koheldakse Lõuna mlvk. laskespordi juhte Tallinnas, seda iseloomustab Tallinna Laskespordi Klubi juhatuse koosseis, missuguses on tegevad ainult Lõuna mlvk. liikmed.

Varustuse küsimus on end alati annud valusalt tunda kaitseliidu tegevuses, kuid ka sellest on katsunud otstarbekohase korraldusega saada üle Lõuna malevkondlased, asutades varustuse muretsemiseks erilise

fondi, kust malevkonna liikmed saavad pikaajalist laenu protsentideta.

Väljaõppes on Lõuna malevkond seadnud oma sihiks eesmärgi — hoida alal ning värskendada oma liikmetes neid sõjalisi teadmisi, mis nad on omandanud kaitseväge teenistuses olles. Otstarbekohane tegutsemine Keila manöövris 1926. a. ja Saue sõjas 1929. a. andsid selge vastuse, et Lõuna malevkond asub õigel teel.

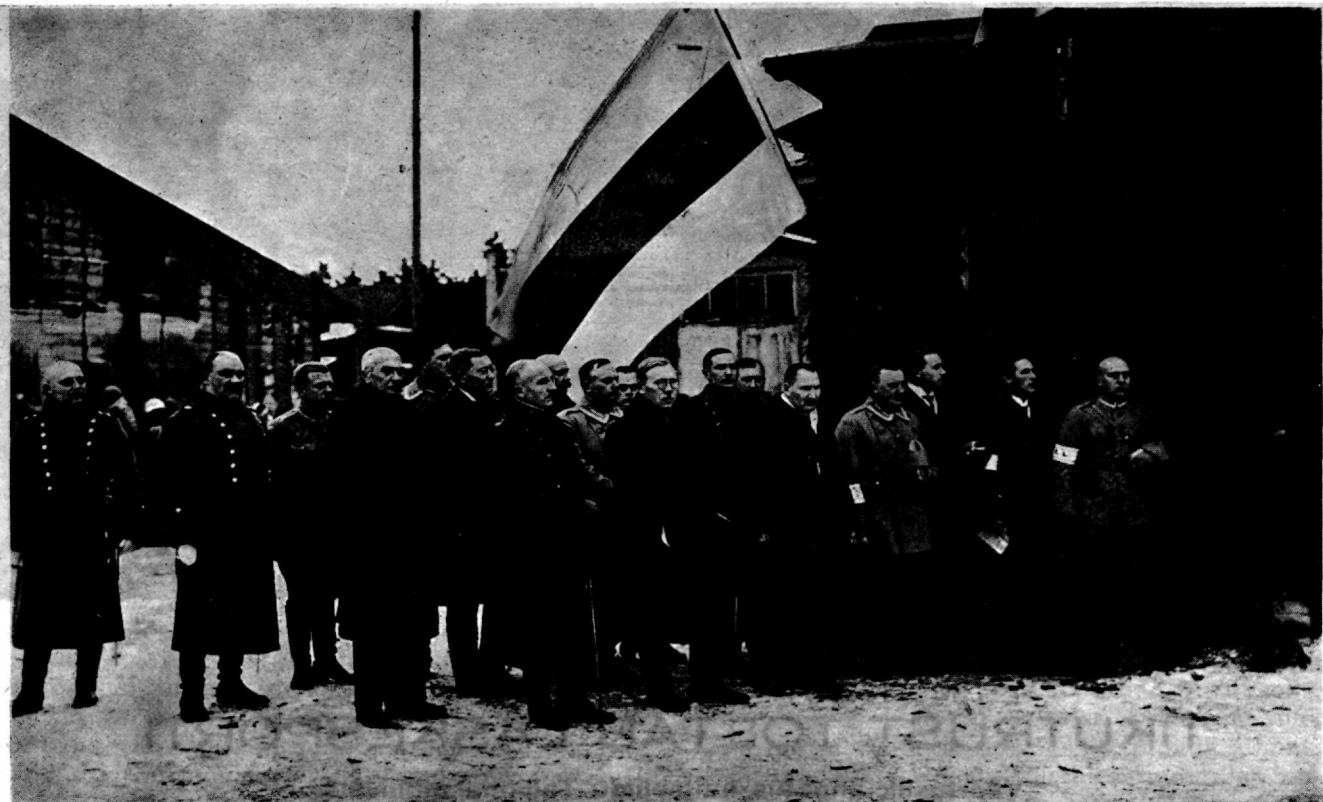
Kuid ka sporti — kehalist kasvatust — pole Lõuna malevkond põlanud. Otse vastupidi: ta on seda toetanud täiel määral. Juba kolm aastat järgemööda on Lõuna malevkonna rännak-meeskond oma juhi H. Paal'iga tulnud Tallinnas esimesele kohale, omandades jäädavalt sõjaministri rändauhinna, ja ilusaima päevana oma sportlikus tegevuses Lõuna malevkond võib nimetada Tallinna kaitseliidu murdmaajooksu 28. apr. 1929. a., kus Lõuna malevkond võitis üle poole punktide arvust, tulles esimesele kohale 89 punktiga põlise sportlasmalevkonna Kalevi 45 punkti vastu. Samuti on Lõuna mlvk. liige O. Nappus kaks korda tulnud üleriiklikuks kaitseliidu meistriks orienteerumisjooksus.

Milles peitub Lõuna malevkonna edu ja arenemise põhjus? See peitub soojas ja üksteisest lugupidavas vahekorras, mis valitseb Lõuna malevkonna juhtide ja juhitud vahel. Seda sõbralikku ja vennalikku vastastikkust arusaamist, mis siin valitseb, peab paratamata kroonima iga arenemist igatseva organisatsiooni paleus — edu.

Kopli malevkond

K.-l. Kopli malevkond, moodustades lahutamatu üli kaitseliidu Tallinna malevast, vaatab rahuldatud tundega 7. detsembril k. a. oma viieaastasele tegevusele. Kopli kaitseliitlased astusid kokku ärevate muljete mõjul, mida 1. detsember 1924. a. esile kutsus.

Tulisemad isamaapojad ei võinud vagusateks pealtvaatajateks jääda, kui raskelt võidetud vabadust tahtsid haarata traataia tagant tulnud käsilased. 7. detsembril 1924. a. määrati kaitseliidu 7. jaoskonna, praeguse Kopli malevkonna, pealikuks hra A. Allapert ja tema abiks hra J. Kauba. 8. detsembril 1924. a. anti välja püssid 20 mehele, kellest A. Allapert, J. Kauba, E. Freibusch, G. Tamm, V. Krause, A. Sõhar, J. Napp, E. Vakker, P. Voronin, R. Ehkman ja J. Espak veel tänapäevani Kopli malevkonnas suure armastuse ja eeskujuliku hoolsusega tegutsevad. Iga järgmine päev tõi uusi kaasvõitlejaid juure. Algas organiseerimistöö. Rasked olid esimesed ajad, sest kõigest oli puudus: ei olnud raha, ei olnud peavarju, kuhu kokku tulla, ei olnud õppeabinõusid, osa malevlasi oli sõjaliselt täiesti välja õpetamata. Suuremast osast raskustest pääsime üle ainult toleaeegse Kalevi pataljoni ülema, meie maleva praeguse lugupeetud pealiku kolonelleitnant F. Pinna, kaasabil, kes meile andis pataljonis ruumid koosolekuks ja õppusteks ja määras instruktoriks ühe oma tublimaist ohvitseridest, leitnant F. Vilbergi. Seega oli loodud tihe kontakt meie naabruses asuva kaitseväge osaga ja sõbralik vahekord on tänapäevani püsinud, sest Kalevi pataljon oma ülema-

Kopli malevkonna kodu sisseõnnistamine 8. nov. 1925. a. Auvõõrad.

tega eesotsas on meile alati nõu ja teoga abiks olnud. Aja jooksul sirgusime ka majanduslikult. Esimese pealiku A. Allaperti lahkkel kaasabil soetasime endale kodu, — esimese kaitseliidu kodu Eestis, mille õnnistamine oli esimese tegevusaasta lõpul, 8. novembril 1925. a. Kui armas on see kodu Kopli malevlastele, seda näitasid nad teoga, kaitstes oma kodu elava müürina, kui teda ähvardas tulehädadoht suvel 1926. a., mille leekides hävis suurem puuehitis Kopli malevkonna kodu kõrval. Hoogsalt hakkas tegutsema Kopli malevkond praeguse pealiku, lugupeetud energilise kapten A. Terrase, juhatusel, kellele vääriliseks abiks on hra J. Kauba. Malevkonna juhatuses töötavad hrad: M. Russin, J. Napp ja A. Raudsepp. Majanduspealikuks

on hra Sisas. Majandusalal on meile alati suureks abiks olnud Kopli kodukaitse naisühing, eesotsas oma energilise esinaine prl. M. Lohuaruga. Eriti olgu alla kriipsutatud Kopli malevlaste keskel ühistunde arendamine ja suure armastusega kaitseliidu asjasse süvenemine — kõik see äratav paremaid lootusi tulevikule, kus Kopli vanadki on süttimas noortena. Arvan, et taban Kopli malevlaste ühise soovi:

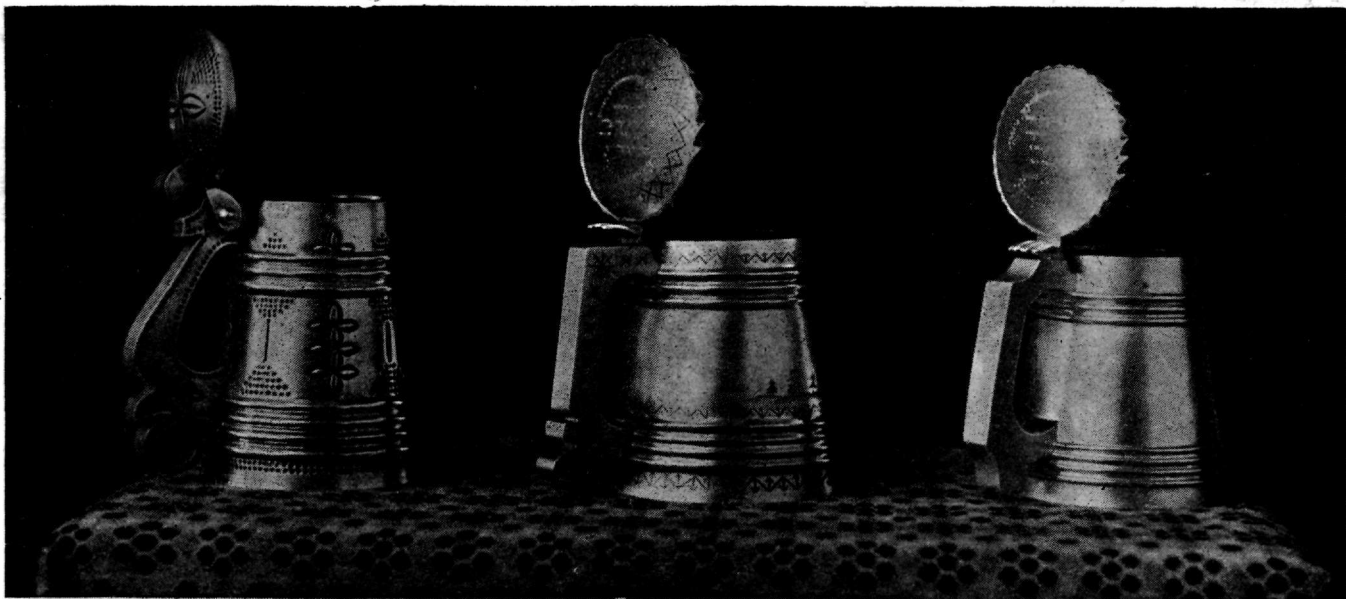
Rohkem armastust kaitseliidu tööle!

Rohkem elavat elutuld!

Vana Kalevi vaim andku meile ise arusaamist, töötahet ja kokkuhoiu jõuküllust, et Linda-ema õrnad võsukesed võiksid kosuda ja kasvada kauneimaiks kangelasteks kaitseliitlaste tuleviku lootuses!

VALGED HAMBAD: CHLORODONT

Valged hambad teevad näo meeldivaks ja ilusaks. Puhastamise järele värskendavalt maitstva **Chlorodont**-hambapastaga saavutate hammaste puhtuse ka hammaste külgedel, kui puhastamisel tarvitate erilist **Chlorodont-hambaharja**, missugune kõrvaldab hammaste vahelt kõik mädanevad toidujäänused — halva suulõhna põhjuse. Tehke proovi esiti väikese tuubiga — hind kr. —.60. **Chlorodont-hambahari** lastele — kr. —.80, daamidele — kr. 1.25 (pehmete harjastega), härradele — kr. 1.25 (kõvade harjastega). Ehtne ainult sinirohelistes originaalpakis, pealkirjaga „**Chlorodont**“. Saadaval igalpool.

A/S. „Eesti Tulitikumonopoli“ auhinnad Tallinna malevale.

TIKUTRUST TOETAB LASKESPORTI.

Väärtuslik annetus kaitseliidu Tallinna malevale.

A.-s. „Eesti Tulitikumonopoli“ juhatuse poolt annetati 19. oktoobril s. a. kolm väärtuslikku auhinda (kolm hõbekannu) Lõuna malevonnas korraldatavatel igakuulistel laskuringi vahelistel võistlustel väljapanemiseks järgmistel võistlusaladel:

1) Rändauhind I ja II kl. laskuritele, kaitsta tuleb neli korda järgemööda või kuus korda vaheldamisi.

2) Rändauhind samadel tingimustel väikekalibriilistest püssidest laskmisel.

3) Rändauhind samadel tingimustel püstolitest laskmisel.

Eelnimetatud väärtuslik annetus, mõjutades kindlasti laskespordi arenemist kaitseliidus, peaks jääma õilsaks eeskujuks ka teistele ettevõtetele, kellel meie kodukaitsjate relvaga õigesti ümberkäimise oskus südames.

Käesoleva väärtusliku annetuse eest tuleb avaldada südamlikku tänu a.-s. „Eesti Tulitikumonopoli“ juhatusele dir. Evald Hartmanniga ja Julius Trummiga eesotsas.

Mis peame õppima käesoleva aasta taktikalistest õppustest.

Veel mõned päevad ja kaitseliit ta praegusel kujul saab viieaastaseks. Viis aastat on olnud püsivad väljaõppetööd. Domineerivad alad on siin olnud: taktikalised õppused, laskmine ja kehaline kasvatus. Vahel näib, et viimased kaks ala, mis on kergemini kättesaadavad, huvitavamad, kus iga laskur või sportlane ise oma töötagajärgi näeb ja töövilja maitseb, tihitigi neid ajakirjade kaudu üldsusele teatavaks tehakse, esimese — taktikalise väljaõppe — teisele kohale suruvad. Sügisel on aga kaitseliidu kogu tegevus suunitud taktikalisele väljaõppele, teised alad jäävad siin varjule. Õigesti hindab lahingharjutuste tähtsust Tallinna ma-

leva juhatuse. Saue manöövriteks kirjutab ta „Maleva Teatajas“: „Kaitseliidu töö ei seisa üksnes spordis ja laskmises, vaid samuti ka lahingharjutustes. Ei taha olla otsustaja, mis neist on tähtsamad, kas esimesed või viimased, sest mis kasu on sellest, kui kaitseliitlane ainult hästi laseb püssi, tabab märki, on tubli vastupanuga, kuid ei oska lahingus tungida edasi, kaitsta, ei oska taanduda, kui nõuab seda olukord. Ümberpöörduvalt: mis kasu on heast oskusest end kaitsta, tungida peale jne., kui kaitseliitlane ei mõista püssi lasta, sellega käia ümber või väsib kehaliselt ja hingeliselt. On arusaadav ja käegakatsutav, et mõlemad peavad käima käsi-

käes, ja näib olevat tõenäoline, et lahingharjutused on lõppsiht, kehaleine kasvatus ja laskeharjutused on abinõud selle saavutamiseks. Iseendast mõistetav, et kaitseleit ei saa olla manöövriteta, lahingharjutusteta. Need viimased on nagu „i“ tähel pea, milleta pole olemas „i“-d“. Nii tabavalt Tallinna maleva juhatus hindab Saue manöövri ja kõigi lahingharjutuste tähtsust.

Viis aastat on kaitseleit üksused korraldanud õppusi, et tõusta taktikalise väljaõppe alal rahuldavale tasapinnale, ei ole kohutanud sügisesed muutlikud ilmad, ei vastavate jalanõude ja riietuse puudus. Viie aasta jooksul on tehtud märgatavaid edusamme õppuste organiseerimise ja taktikalise väljaõppe tasapinna tõstmise alal. Õppuste organiseerimise alal oleme tõusmas eeskujulikule kõrgusele, siin ei ole enam palju soovida, küll aga tuleb ette puudusi puhtväljaõppe alal ja nende puuduste ees ei tohi meie kinni pigistada silmi, nendest peame õppima.

Käesoleval aastal on korraldatud taktikalisi õppusi intensiivsemalt ja suuremas ulatuses kui varem. Tahaksin ära tähendada Saue, Kadrina ja Kuigatsi manöövreid. Ka kaitseväge juhid on nende vastu tunnud suuremat huvi kui varem. Lubatagu mulle avaldada tähelepanekuid neilt õppustelt, et leida teid meil ilmsiks tulnud puuduste parandamiseks.

Kaitseleit õppustest osa võtnud juhtivad k a a d e r, pataljoni ja kompaniide pealikud, on oma enamuses vabadussõjast, ka maailmasõjast, osa võtnud ohvitserid. Praktilises sõjategevuses on neil kujunenud välja taktikaline taipamine. Aastate jooksul pärast vabadussõda on need juhid sõjakirjandusest ja teoreetilise ilmega õppustel omandanud teadmisi taktikalise evolutsiooni kohta, milles sünnib tänapäeva lahing. Raskusi aga tekitab nende oskuste ja teadmiste ellu rakendamine ja nimelt juhtimise alal. Siin tuleb ette konarluusi. Ma tähendaksin ära selgete, täpsete ja kategooriliste käskude ning korralduste, vastastikkuse informatsiooni, lahingvälja vaatluse ja sideme puudused. Armastatakse korraldusi teha rohkem üldsõnades, unustatakse täpselt väljendama, mida nimelt juht tahab. Aja ja ruumi element, mis peab figureerima igas käsus, puudub tihtigi. Ebatäpse käsu ja puuduliku vastastikkuse informatsiooni tõttu tuli Saue manöövritel ette, et siniste II pataljoni kompaniid, kes roheliste lähenedes pidid võitlusjärgus liikuma, selle vastu liikusid teises järgus, kuna I pataljoni kompaniid lähenesid võitlusjärgus.

Teiseks puuduseks on kõrgema juhi, oma alluvate juhtide ja naabrite informeerimise puudulikkus. Kogu õppuste tegevuses juhid näitasid üles suurt initsiatiivi ja iseseisvust,

mis on juhi omadustele suureks plussiks, siinjuures ei tohi aga unustada, et üldine eesmärk saavutatakse ja ülesanne täidetakse ühise kooskõlastatud tegevusega. See aga saavutatakse, kui juhid igaüks oma ülesande piirides tegutsevad, saavutatud edust või ebaedust oma juhte ja naabreid informeerivad ja alalise lahingvälja vaatlusega oma üksuse ning naabrite tegevusega kursis on. Tõsi, vabadussõjas tuli küll ette, et juhid äärmiselt iseseisvalt tegutsedes tihtigi mitmed külad vallutasid, kilomeetreid oma naabritest ette jõudsid ja siis vaid mõtlesid oma ülemat informeerida, vaevalt on loota, et tulevikusõjas niisugune eraldatud tegevus on edurikas. Puuduliku lahingvälja vaatluse ja informatsiooni tõttu tuli ka ette, et üksused liikusid edasi, ei teadnud, kes nende ees või paremal, vasakul. Käskude andmises ei arvestata veel ajaga, kas suudetakse määratud kellaaajaks ülesanne täita. Saue manöövrite üldjuhi kolonel Maide näpunäited ei tohiks siin olla liigsed kellelegi: käsku saades võtta taskust kell ja vaadata, kui palju on aega ülesande täitmiseks, ja asuda siis tööle arvestades ajaga; samuti käsku andes vaadata kella peale, pidada silmas, kus asuvad üksused, kellele ülesanne tuleb anda, millal saavad nad käsu kätte ja kui palju läheb neil aega ülesande täitmiseks — siis määrata aeg.

Side, see on nõrgeim kül. Möödunud õppustel oli see kaheksugune: telefoniside ja käskjalgadega. Telefoniside töötas enamvähem korralikult, kui üksused paigal, kaitsele, asusid; edasi liikudes, pealetungilahingus, rügemendi ja pataljoni staapide vahel puudus ta. Samuti kallaletungi organiseerides ja kallaletungi lähtelusele asudes puudus telefoniside pataljoni ja kompaniide pealikute vahel. Kui tahame suuremaulatuslikke õppusi korraldada, peame tõsiselt enne sidemeeskondi praktilises sideme teenistuses ja liinide vedamises ette valmistama. Paljudel pealikutel puudusid nende juures sidemevaatlejad, kelledeta siis, kui veel telefoniside puudub, sideme pidamine on päris puudulik.

Üheks valulapseks on tule ja liikumise kooskõlastamine, mille vajadust kõik eeskirjad ja taktika õpperaamatud alla kriipsutavad, mis aga õppustetuhins ja siis ka lahingus unustatakse. Liikumise ja tule kooskõlastamise puudus kaasaja lahingus maksab aga kallist verehinda.

Ei ütle, et need puudused tulid ette kõigi juhtide juures. Tähendan ära Saue manöövrite siniste 6. komp. ja roheliste 3. komp. pealiku tegevust, mis oli kõigiti eeskujulik ja reegli-pärane. Selliseid kompanii pealikuid võiks rohkemgi olla.

Paar sõna nooremate juhtide, rühma- ja

jaopealikute, kohta. Nende koosseis on rohkem kirju kui kompaniipealikutel. Siin on kaitseväs teeninud allohvitsere, kapraleid, reamehi, on ka neid, kes kaitseväs pole teeninudki. Rühmapealikute tegevust raskendas paljudel juhtumel praktika puudulikkus. Püütakse käske anda mitte jaopealikutele, vaid üksikutele malevlastele, ja seetõttu kaob kogu rühma juhatuse käest ja jagude koostöö on puudulik. Rohkem kriipsutatakse alla jaopealikute puudusi. Nad nagu kaoksid ära kogu malevlaste ridadesse ja ei suudaks oma jagu koos ja vaos hoida ning reeglipäraselt võitlusesse rakendada. Ma ei süüdistata niivõrra jaopealikuid kui kaitseliidu organisatsiooni selle kõige väiksema võitlusüksuse suhtes, nii nagu ta esineb. Kaitseliidu organisatsioonis on küll paberil jaod, aga tegelikult jagu kui üksus esineb harva. Taktikalistes õppustes klopitakse jagu kokku, määratakse jaopealik ja see peab jao viima lahingusse. Kui me tahame, et taktikaline õppus korda läheks ja nimelt rühma ning jao tegevuse piirides, siis peame alalised jaod looma ja nad välja tooma, nii nagu nad on. Peab olema kindla iseloomuga ja suure vilumusega pealik, et lapitud jagu lahingus korralikult juhtida.

Rühma ja jao puuduliku juhtimise üheks tagajärjeks on, et meeskonnad paiskuvad segi ja k u h j u v a d k o k k u. Kus juba on malevlaste kuhjumine, seal muidugi puudub reegli-

pärane hüpetena edasiliikumine, tule kasutamine, moondumine, maastiku kasutamine ja koostöö üksikute meeste vahel. Teiseks tähtsamaks puuduseks rühma ja jao tegevuses on tuledistsipliini puudus.

Malevlaste ebareeglipärane edasiliikumine, puudulik maastiku kasutamine, tule ja liikumise koostöö, vaatluse ja tuledistsipliini puudus — need on defektid, mis esimesena õppustel silma torkavad.

Edasi tulevad puudused rühmade ja kompaniide koostöö, raskete kuulip. tule kasutamise ja nende üksuste juhtimise alal. Lõpuks defektid, mis on kompaniide ja pataljoni pealikute puuduliku juhtimise töö tulemused.

Mil viisil ja kuidas neid puudusi kõrvaldada? Paljud kaitseväge ohvitserid, kes kaitseliidu õppusi on jälginud, soovivad jätta suuremad õppused ja korraldada ainult jao ning rühma õppusi, drillida jagu ning rühmi. See on muidugi radikaalne abinõu, kuid malevlased oma enamuses on kõik kaitseväs jao ja rühma tegevuse läbi teinud. Peab siis jälle otsast peale hakkama drillima.

Teiseks abinõuks oleks — pöörata rohkem tähelepanu jao- ja rühmapealikute väljaõppele. See on aga alati olnud kaitseliidu õppetegevuses esimesel kohal. Nii on kahe viimase aasta jooksul malevates korraldatud 243 lendkooli või -kursust, millest üle 4000 pealiku osa on võt-

Ülal vasakul: Kuigatsi manöövri siniste poole juhtleitn. Riives seletab manöövri olukorda. Vasakul — peavahekohtunik kolonel Kohal. Ülal paremal: Malevlased manöövri lõpuarutusel. All vasakul: Kahurtule ettevalmistus Kuigatsi manöövri. All paremal: Rohe-
liste Punane Rist dr. Grossiga eesotsas.

Otepää naiskodukaitse poolt korraldatud teisest majapidamise kursusest osavõtjad prl. Mikk'i juhatusel 18.—31. aug. s. a.

nud. Ka õppemeetodile neil kursustel ja lendkoolides on tähelepanu pööratud, et õppus ei sünniks teoreetiliste loengute näol, vaid praktiliselt. Taktikaline väljaõpe on aga ala, milles meie peame rahuldavale kõrgusele jõudma. Kuidas seda korraldada?

Taktikaliste õppuste korraldamisest suurematele üksustele, pataljonile ja kompaniidele, ei tohiks absoluutselt loobuda, küll aga peaks neid korraldama veel rohkem ettevalmistatult ja kavakindlalt. Taktikalisi õppusi enamuses on meil korraldatud vaid sügisel, kus nad lühema aja jooksul läbi „masindatakse“. Ei ole küllaldast tähelepanu juhitud teistele vähematele õppustele ja pealike väljaoõppele, mis „manöövririte“ eel peaksid käima. Huvi nende õppuste vastu on suur ja just taktikaliste õppuste ettevalmistamise ajajärgul tuleb korraldada neile pealikele ja eriuksustele (ratsaosadele, jalgratturitele, kuulip. ja sidemeeskondadele) erioõppusi eelolevateks suuremateks õppusteks. Nii oleksid suuremad taktikalised õppused, manöövrid, lõppsiht, mille eel peetakse ettevalmistavaid õppusi. Ei pruugiks taktikalisi õppusi korraldada mitte ainult sügisel, vaid ümber aasta, vahest ehk suvel laagripäevadel. Üheks eelduseks õppuste paremaks kordaminekuks on, et jagusid ei lapita kokku õppuse alul, vaid et nad astuksid välja alalises, olgugi vähendatud (7—8 meest), koosseisus, millest juba eelpool

kirjutasin. Määrates ära õppuse aja 3—4 kuud või veel rohkemgi ette, sel ajal korraldades kursusi pealikele, kes neil õppustel juhtivatel kohtadel tegutsevad, korraldada suuremate õppuste ettevalmistamise ajajärgul vähemaid õppusi ja õppusi eriuksustele, pärast läbi arutades vahekohtunikkudega ja juhtiva koosseisuga möödunud õppuste head ja nõrgad küljed, vähenevad taktikalise väljaõppe alal need defektid, mis seni on domineerinud.

A. B.

Ajuspordi harrastajaile.

„Kaitse Kodu!“ nr. 42 hindmõistatuse nr. 4 lahendus on järgmine. Vasakult paremale:

1. Vahvus, 4. ui, 6. tank, 8. Sabolotnõi, 10. nael, 12. koos, 13. tank, 15. Paju, 16. laine, 18. õun, 20. raha, 22. mõrd, 23. Steer, 24. õpi, 25. Juku, 26. amet, 28. ehe, 30. aas, 31. õiglus.

Ülalt alla: 2. Arst, 3. uisk, 5. Vambola, 7. roosa, 9. Võnnu, 10. Narva, 11. laat, 12. Kuperjanov, 14. aer, 17. import, 19. usk, 21. orjaaeg, 27. eemal, 29. isu.

Õigesti lahendajate vahel toimunud loosimisel võitis auhinna — Emilie Zola „Söekaevurid“ — P. Kask Tallinnast.

Uus ülesanne ilmub järgmises numbris.

Kuude

Maila Talvio romaan

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. H. T. (Järg 39)

— Noh, Kirjorinta, kuidas nüüd lugu on? Saate endile siin uue talitaja. Too Kirjorinta sai kraavis haavata. Ta oli enda kraavi visanud ja nad torkasid talle õlga. Aga me paraneme juba varsti. Nad ähvardavad Kirjorinna saata uuesti väerinnale. Kuigi mees ütleb, et sellest ei tule midagi... Tollel Seliinil on veel kuule kehas, nii ma arvan. Peaks saama arsti, meist ei või neile keegi midagi teha. Haavad paranevad, aga tervist ei tule. Küllap seal on kuule sees. Noh, siis vähemasti ei saadeta väerinnale, seegi on hea. Aga seal nurgas magab Aarnio, ja see poiss igatseb tagasi sõtta. Tema on nii kindel selles, et kui nüüd praegune sugupõlv ohverdab mõned sajad hinged — neid on siiski küll tuhandeid, kuigi kõneldakse sadadest! — siis tulevastele sugupõlvedele koidavad õnnepäevad... Kui kaugele see väerind nüüd muide on tulnud. Tuleb tingimata panna katusele punase risti lipp, et meid ei hakata pommitama. Küllap õpetajaproua muretseb lipu, kui aga saaks talle sõna saata. See jäi siis, kuigi sellest küll juttu oli. Nüüd ei saa ju telefoniga kiriklasse kõnelda... Siin too Virtala sai tunaeile õnnetu juhu läbi haavata, sest nad annavad sõjariistad nii harjumata inimeste kätte. Arsti oleks ju siin tarvis. Mis see muud on, eks see olegi Maahiste poolt mehi.

Maahiste perenaine oli, kui mainiti Virtala nime, muutunud endisest kahvatumaks. Kui ta ulatas mehele kätt, sööksis veri ta kõhnaks jäänud põskedele. Ta mäletas suveööd, millal nende uus tööliste maja oli põlenud. Ta mäletas, kuidas ta oli seisnud ja hädakella helistanud ja Lennartti oli tulnud ja ta sisse kannud. Virtalat kahtlustati tulikahju süütamises. Ja Almale oli viimase nädala rasketel silmapilkudel mõnikord tulnud kahtlus, et Virtala polnud täitsa süütu Lennartti tapmises. Mõte oli olnud kaugel ja põhjendamatu, aga nüüd, seistes äkki Virtala näo ees, muutus see kindlaks.

— See Maahiste perenaine tuleb nüüd haavatuid talitama, lobises õde Hulda. See on puha kristlik armastus.

Koguka mehe näol vaheldusid ilmed. Alma oli arvanud, et ta oli oma südamest võitu saanud ja annud kõik andeks, aga nüüd täitis viha kogu ta olemuse. Toda meest ta ei või armastada, tollele ta ei anna andeks! Silmapilguks mustenes maailm ta silmade ees ja talle tundus, nagu oleks ta sööstnud kuhugi pimedusse. Siis sai ta kinni sõnadest, mida ta viimase nädala jooksul nii sageli oli korranud. Need olid teda hoidnud püsti ja nüüdki ta otsis nende juures kaitset: „Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mis nad tee-

vad.“ Ta tundis jälle põhja jalgade all ja nägi päevavalgust. Nad ei tea, mis nad teevad... Ta pühkis higi otsalt ja kummardus Virtala poole.

— Võib-olla, lausus ta siis õde Huldale, — ma saangi selle haige, kuna ta on Maahiste poolt mehi.

Proua Juuri tuli, seljas ligaseks saanud siidpluus ja põll. Tumedad kähardatud kiharad keerasid end nähtavale valge tanu alt.

— Jajah, jajah, see on tore, et saame abi. Jajah, jajah. Siin on eriti vaja inimesi, kes võivad teha seda niinimetatud mustagi tööd. Need vabrikutöölised on nii harjumatud. Ai ai, kas olete kodanlaste leerist — et te aga ei hakka meie haigeid mürgitama. Seda nad on teinud... No, no, no, seda parem, kui on erandeid... Viina, kirikuviina, armulauaviina — andke aga siia. Hei poisid, kas teate... ei, sss, seda ongi nii vähe. Staabis öeldi, et seda olevat ankrutäis ja kästi sinnagi saata. Sellest ei jatku rohkem kui ainult siia haigematele. Väikesele Ronkasele ma pean viima. See on nii armas poiss, saate teda näha. Kui palju öid olen tema juures valvanud ja püüdnud tema närve rahunud. Siin ei aita ükski haige ravitsemisest, siin peab olema ka hingeravitseja! Noh nõnda, mõnus, et tulite. Asuge nüüd aga tööle. Otsekohest riietust meil ei ole, suured põlled ainult ja tanud. See tanu on öieti meie oma moe järele. Nägin kord Helsingis suurtel kangelasmatustel vene haigeravitsejaid ja neil olid kõigil tanud. See oli õige ilus. Kas näete, on tähtis, et haigetalitajad oma riietusega erinevad koristaja-naistest. Minul on sellest olnud palju kasu. Mina ei ole ju käinud mingisugustel kursustel, olen tegutsenud riiklikul alal. Aga vendade kannatus on sundinud. Arstid on ju meile peaaegu täiesti selja pööranud. Häbi neile. Noh nii, tanusid on minu toas. Riie on haruldaselt ilus, nagu näete. Meil õnnestus teda õige palju saada. Kuski oli konfiskeeritud... Hei poisid, see on hea. Aga kas tõepoolest ei olnud rohkem? Ei staabile jatku nüüd midagi. Kõige parem on, kui neile tervematele ei räägi üldse kogu saagist. Neil on ainult kade meel, kui nad ei saa... Kas tahate kohvi? Hulda, too tassid. Hui. See oli ju pauk. Kust see nüüd kostab? Tuleb tingimata saada lipp katusele.

Ühel päeval seisis Riikka Tuuna õues ja silitas koera. See hakkas iga inimese sõbraks, ta ei valinud oma seltsi ja asus nüüd töölisühingu maja juures, seal oleskelid kõik küla koerad, keda toiduainete puudusel ei oldud hävitatud, seal oli neil maiuspalasid. Musti oli siiski armas ja teda pidi silutama. Riikka Tuunas oli nüüd niisugune hellusetarve, et ta oli õrn loomadele,

sest et tal polnud inimesi. Väravas kuuldi kedagi punakaartlastelt küsivat, kas see oli Tuuna talu. Riikka vedas sõrmedega üle koera siidpehmete kõrvade ja mõtles millelegi õnnelikule ja armsale. Mis temaga oli? Küla oli täis metsikuid mehi ja metsikut elu, surm võis tabada esimesel silmapilgul, ja tema unustas selle oma koera juures ja silmapilgu jooksul ei mäletanud midagi hädaohust ja õnnetusest. Unes tundis ta nüüd sageli Arvo ligiolu, nägi ta juukseid, silmi, huuli, käsi. Ärgates pidi päris punastama... Nüüd küsiti väravas, kas siin teenis keegi neiu, kes oli olnud venelase mõrsja. Mees tõi venelaselt tolele neiu le tervisi. Võõrad vahid ei teadnud ja käskisid talust küsida.

Riikka vaatas üksisilmi tulijale. Kogu ta keha tardus, kui ta tundis tole olevat Eino-Ilmari. Küla ümber oli mitmekordne valvurite ahel ja Eino-Ilmarit otsisid meessalgad mööda kogu kihelkonda. Ja seal ta seisab keset päeva, keset õue, punakaartlaste silmade ees. Lapselik habe, mille ta oli kasvatanud, ei muutnud teda palju.

— Siin teenis küll niisugune Milja-nimeline tüdruk, ütles Riikka. — Aga ta läks juba sügisel ära. Ta kuulukse Kemppaise moori saunas elavat. Vast lähete ja küsite Kamppaise moori sauna.

— Kas ei saaks enne talust süüa?

— Siit on kõik ära viidud.

— Küll siin nüüd midagi ikka on. Pagan võtku, küllap ma oskan siin käskidagi, kui heaga ei anta.

— Võtke siis, mida küsite, kui mõtlete võtta oma lubaga.

— Punakaartlane pole mõni röövel.

— Mõtlesin ainult, et seal staabis oleks kõike olnud palju enam.

Riikka kartis, et ta südamelöögid on kuulda. Ta astus ees ja võõras tuli ta järele üles kodu trepist. Mees istus köögipingil ja Riikka tõi toidu lauale.

— Kas meie endine Milja elab nüüd Kemppaise moori juures? rääkis ta teenijatüdrukule. — Sel võõral on Milja juure asja. Milja vaesekeese mees langes siin — millal see nüüd oligi?

— Kirjas on vist raha, ütles võõras ja Riikka märkas, et teda hakkas naerma ajama.

— Kas see venelane saadab nüüd seda? küsis Riikka häälega, mida ta ei tunnud olevat enda oma.

— Seesama, vastas võõras ja kummardus oma saapaninasid silmitsema.

Nüüd ta purskab naerma, mõtles Riikka. Kuidas tole tüdruku ära saaks?

— Nüüd on see juba natuke hilja. Milja läks mehele. Aga võib-olla venelase raha kõlbab veel.

— Seda küll, ütles teenijatüdruk ja naeris.

— Kui sa siiski lähesid talitajalt küsima, kas Milja elab Kemppaise moori juures, andis Riikka tüdrukule nõu, oma ärevust taltsutades.

— Et võõral ei tuleks ilmaasjata minna.

Õde-venda jäid kahekesi ja seisis käsikäes.

— Kuidas sa oled tulnud?

— Taskus pass, mille ise olen teinud.

— Kuidas ma su nüüd päästan?

— Küll ma selle passiga pääsen. See on pidulik paber. Seal on Vene keeltki.

— Kas valepassiga tulid?

— Nõukus on sõjas sama tähtis kui püss. Nüüd ma söön ja siis läheme juttu ajama. Mina olen luurematkal.

— Mis nüüd on?

Väravas oli tekkinud sõnavahetus. Peagi seisis Kemppainen kahe püssimehega uksele.

— Kus see võõras on? hüüdis staabiülem.

— See, kes praegu siia tuli. Äрге olge nii süütu, küllap teda nähti. Lasevad lambapead läbi. Need on võõrad mehed ja seepärast ei tunnud ära. Aga mina tundsin ta ju kohe ära. Siin on parajasti söök laual. Kas arvab nende vurrudega meid eksiteele viivat! Noh, kurat võtku, kõnelge nüüd tõtt, Johansson, see alati ütles, et teie räägite nii, kuidas asi on.

Riikka Tuuna seisis lee juures ja tõstis suurt pada tulelt.

— Siin oli küll võõras, aga ma ei tea, kuhu ta kadus. Peab vahtidelt küsima. Kas nad ei näinud? Kui ta niisugune hädaohtlik on, siis ta põgenes vist ära. Ta küsis Milja järele ja mina saatsin veel tüdruku talitajalt ja meie teistelt inimestelt küsima.

— Kas te ei oleks siis teda ära tunnud? See oli ju siit talust pärit lütseumi õpilane, see Eino-Ilmari. Äрге nüüd!.. Tema oma vend...

Seni ei olnud Riikka otsekohe valetanud. Ta tööpoolest ei teadnud, kuhu poiss oli kadunud, ja mõtles hirmuga silmapilgule, millal mehed leiaksid ta. Kas ta oli läinud saali või oma tuppa? Välja ta polnud läinud. Nad leiavad ta. Päästmist ei ole. Hea on, kui nad rahuldavad mahalaskmisega, aga nad võivad teda piinata ja teevadki seda.

— Katsuge otsida sealt saali poolt küljest, siis näete ise, ütles Tuuna tütar tardununa ja sundis end ees minema.

Mehed ei uskunud, vaid jäid köögist otsima. Seistes eeskoja trepil nägi Riikka äkki seina vastu avatud ukse alt oma venna jalgu. Eino-Ilmari oli lipsanud ukse taha ja seal ta seisis. Polnud vaja muud kui et keegi näeb neid jalgu või tuleb mõttele vaadata ukse taha. Siis on kõik otsas. Riikka mõtles, kas ta ei võiks jalgu peita millegagi. Aga siis sai ta aru, et see oleks ainult juhtunud meeste tähelepanu hädaohtlikule kohale. Ta läks saali ja hakkas kolistades toole liigutama. Alul järgnes talle üks punakaartlane.

— Nii, siin need ruumid nüüd on, rääkis Riikka. Siin ei ole mingit peidupaikagi, kuhu ta oleks võinud põgeneda. Ma võin ju veel vaadata sängi alla. Kas pöörame voodi lahti?

— Siin ta on, hüüdis Kemppainen, — ja teie vend see oli.

Riikka tundis kuuma juga sööksvat läbi kogu keha. Aga Kemppainen otsis sootuks teises majatsas ja hüüdis ainult teistele sealt oma arvamisi. Eino-Ilmari seisis ikka veel seina ja ukse vahele surutult ja ta jalad paistsid lootusetult. Kui ainult mehed lähevad läbi eesruumi, siis nad näevad teda, selle

vastu ei või midagi. Riikka haaras kinni viimasest pääseteest.

— Kuulge nüüd, mehed, ütles ta, kõike oma jõudu kogudes, — te näete ju, et siin ei ole kedagi. Otsige väljast, sinna ta võis põgeneda. Minu vend see ei olnud ja siin ei ole kedagi. Kui ma midagi ütlen, siis see on nii.

Mehed uskusid teda. Silmapilgu vaatasid nad talle silma. Siis nad läksid. Riikka ja Eino-Ilmari võisid kuulda, kuidas nad otsisid ja kirusid. Nad karmitasid ka vahil olevaid punakaartlasi. Riikka tuli kindluse pärast uksele ja küsis teenijatüdrukult, kas võõras oli temaga kaasa läinud. Olles kord hakanud valetama, pidi ta üha edasi valetama. Oli võimatu sest taganeda. Valetamine läks kergemini kui ta arväs. Kas niisugune see oli? Öigupoolest oli see õige kerge. Võis tõepoolest aru saada, miks inimesed nii palju valetasid. Halb ja raske oli sageli kõnelda tõtt, pääsis kergemini läbi, kui laskis tulla valet. Tõe rääkimine oli alaline rändamine kõrgustikul — miks rännata ülespoole, kui võis laskuda allapoolegi. Kui ta nüüd oleks rääkinud tõtt, siis oleks Eino-Ilmari olnud juba timukate käes. Ta oli valega päästnud oma venna hinge, oma esimese valega. Eino-Ilmari oli elusalt ta juures, tema varju all. Ja tema kaitses teda edasi valega. Tõde sel juhul ei kõlvanud. Mehed uskusid üha temasse. Kümneingeline jõuk läks küla mööda ringi käima, otsides salapärasest põgenikku: ta oli kadunud kui maa alla. Riikka Tuuna imestas köögis teenijatüdruguga võidu, kuhu mees oli võinud kaduda. Kui aga vahid teda surnuks ei pistnud ja kuhugi ära ei peitnud. Ja kes see niisugune mees oli? Riikka imestas, et ta sai elada, kuna südametunnistusel lasusid niisugused teod. Kui talle mõni kuu varem oleks öeldud, et ta tarvitab enda kasuks valesõjariista, siis oleks ta vandunud, et ta meelsamini sureb, kui haarab kinni niisugusest. Ta vale oli halvem kuritegu kui kellegi teise, suurem oleks pidanud olema ka ta häbi, kui ta nägi, et need, kellele ta valetas, uskusid ta sõnu. Aga ta ei tunnud ei südametunnistuse piinu ega häbi. Mida see tähendas? Kuis oli see võimalik? Mis oli ta nii põhjalikult teinud kõvaks?

Sõda.

Sõda oli paisanud ümber arusaamise õigest ja väärast. Sõda oli teinud lubatuks roima ja vale. Ei ainult lubatuks, vaid kiiduväärseks. Roim võis olla kangelastegu ja vale sõjariistaks õiguse teenistuses. Kas oli siis tõde midagi, mis võis saada ümber lükatud ja muutuda? Kas tõde ei jäänud kestma aegade vaheldudes. Mis oli tõde? Kas võis inimene elada vale aluspõhjal? Võib-olla oli ehk üsna asjatu kogu hingest hoida tõe poole. Sügaval Riikka Tuuna hinges nuuksus siiski igatsus tolle värske, puhta seisukorra järele, milles ta oli elanud, kõneldes tõtt kõigest hoolimata. Midagi kaunist ja puha oli viidud temalt, elu ei annud inimesele täiust, vaid andis vastuoksusi ja languse, püüdmise kõrgemale. Tema kindel ise oli murdunud, kogu endine elu oli jäänud kaugale. Sügaval ta hinges asus seepärast mure. Aga nüüd ei olnud aega asuda arvepidamisele. Tuli edasi valetada.

Oma vale kaitse all veetsid õde-venda lühikesi õnne- ja ärevusesilmapiilke. Ühe öö nad kõnelesid, kuulmine teritatud kui eelvalvuril jooksukraavis ja süda tuksumas nii, et see ühtsoodu hirmutas meid uskuma, et neid on tabatud. Ühe öö nad ilutsesid oma jällenägemisest, ilutsesid nii nagu ilutsetakse, kui teatakse surmahädaohtu varitsevat künnise taga. Eino-Ilmari polnud enam see muretu laps, kes ta veel oli, kui käis viimast korda kodus. Ta silmad olid näinud liig palju koledusi ja ta oli vananenud. Mõnikord muutus õe-venna sosistamine siiski naljatlevaks, nagu siis, kui Eino-Ilmari kirjeldas Arvot. Arvo, see oli alles nägemisväärsus! Vabadusarmeede kauneim mees ja äärmiselt hädaohtlik neidude südameile. Tal oli tulnud armastuseavaldusi võtta vastu nii luule- kui ka proosavormis, millal oli vähegi kauem viibitud linnakohis ja kirikukülades. Arvo oli nägemisväärsus. Ja kui kartmatu ta oli. Ja kui hea seltsimees, jagas sõjamehega oma viimase leivapala. Uljas oli Olligi, aga nii valju- ja süngenäoline, et tütarlapsed ei sõandanud talle lähenedagi. Ta on siiatulekul — kuidas lugu siis läheb, kui ta kohtab oma ema? Kui ta ainult ei tapaks teda. Julmus ei puudu sugugi ka valgete poolelgi. Sõda on juba niisugune. Ei või „lasta tasa“, nagu endine mees soovitas teha. Ja kui mina ei tapa vaenlast, siis surmab tema minu. Hukkub palju süütuid inimesi ja see on kole. Aga kui on nähtud punaste poolt tükkeldatud surnukehi — midagi nii kirjeldamata koledat —, siis on haaranud niisugune metsik viha, et ei ole saanud mehi tagasi hoida. Kui näed sõjaseltsimeest, kellega oled võidelnud külje ääres, kellega kuulipilduja ääres oled kõnelenud elu ja surma küsimustest, kui näed selle sõjaseltsimehe surnukeha puruks kistuna, silmad sõgedaks tehtud, siis sa justkui petaksid teda, kui ei maksaks kätte sama mõöduga.

— Tean seda oma kogemusist. Mäletad ju meie Hamletit, Poksi deklameerijat-poisikest. Kõik pidasid teda kalliks ta seltsimehelikkuse ja ohvrivalmisoleku pärast. Ta lõbustas meid kõiki, sest ta oskas ju peast kogu maailma luuletisi. Ölgedel heinaküünides ja mujal korterites müristas ta endise jõuga:

Ei õigust maale see ei saa,
kes ise tad ei hangi.

Fabian Soikko ei lähe kunagi sulnist Soome keelt viima Euroopa näitelavadele. Meie Hamlet jäi vaenlase poolele. Meie ei saanud päästa teda. Punased valmistasid meile tema arvel koleda näidendi või õigemini kontserdi. Meie kuulsime ta hüüdu, me tundisime ta võimast, koolitatud häält. See kõlas kui tulikahjusarv üle metsade ja maade. Ma roomasin öösel kuulirahe all Lehtosega sinna... ja me saimegi ta surnukeha. Nad olid temalt — ei tea, kas nad olid kuulda saanud, et ta on ilulugeja, ei tea. Aga nad olid tal keele ära lõiganud. Selle järele ei tunnud ma mingit halastust, ma otsustasin ja me kõik teisedki: sada punast ühe valge eest! Kord juhtusin ma põõsastest nägema, kuidas nad teotasid surnukeha... just nagu neil poleks olnud aru peakolus. Nad istusid hangel ja surnu oli teeveeres. Nad asetasiid ta püsti

ja kõnelesid: kus siis lihuniku-kuradi sarved on? Tulevad kuradile sarved paigale panna... Või kord nad olid saanud vange ja olid läinud neid justkui linna viima. Aga vaevalt nad olid jõudnud randa, kui andsid neile nikliuinutuse. Kui me tulime ja nägime paljaksrüüstatud surnukehi, siis otsustasime: ei anta enamast vangiks ega võeta vangli... Inimene muutub metsikuks niisuguses seisukorras. Silm kasvab kannatama koledusi, käsi kasvab andma haavu. Võib ju kehagi saada mitmekordselt jõudu kannatusteks, kui inimene võib niikaua kiduneda suremata. Sõjas valitseb seadus: silm silma ja hammas hamba vastu. Kole on, et hukkub süütuid. Seda ei saa ära hoida.

— Aga, katkestas öde, — siis ei tule ju kuritegudele mingit lõppu. Kui punased kohtavad valgete kättemaksutegusid, siis peavad nad nende eest maksma kätte.

— Jah.

— Lõppeks ei ole maailmas ühtki elavat inimest. Alma, meie öde, on alanud teisest otsast: ta annab andeks.

Nad vaikisid.

Eino-Ilmarile tuli meele käopojuke, kellest Olli kord meeleheite silmapilgul oli kõnelnud, käopojuke, keda nad loodusteaduslikul retkel olid vaadelnud. Kuidas see abitult istus kivil, väheste udusulgedega, silmad pungis, ja ootas lepalindu. Orav tuli, vares tuli... Sattumus, sattumus, et käopoeg säilis. Kas inimene oli paremas või kindlamas seisukorras? Ühtaegu tuli talle meele, kuidas kord paar nädalat tagasi vana mees jookseb läbi kuulirahe valgete poolele ja käsi taeva poole tõstes hüüab: on mis on, aga igatiht keegi kaitseb!

Laps on inimene, abitu laps, käopojuke. Hoiab kinni isa käest ja loodab temale!

— Kõnelegem millestki muust! ütles poiss äkki ja tõusis üles käima. — Too natuke süüa. Süües kõneldi muust. Toivo — ta oli idaväerinnal. Ta ei tahtnud siia. Kas ta küll kunagi tagasi tuleb? Laste järele ta kuuldi igatsevat, aga ei taha Sylvit näha. Sylvi armuks, kui ta nüüd Toivot näeks. Küll neil poistel on aga rüht. Toivo ei ole enam tarvitanud Someri nimegi. Toivo Tuuna on ta olnud kogu aeg. Nii. Nüüd algab see mäng pea siingi. Kõige hiljem ülestõusmispühade ajal peaks Kankaa kirikuküla olema puhas. Kui see jää nüüd vastu peaks, see on hullusti ära sõidetud. Seepärast võib olla võimalik, et jõutakse varemgi. Eino-Ilmari andis näpunäiteid pommituse puhuks. Tuleb minna keldrisse ja kui satub kuulirahe alla, tuleb heita maha. Luuleliseks läks poiss jälle, kui hakkas küttidest rääkima. Nende retk oli tore olnud. Niikui lipud, mida vaadatakse, mille ümber kogunetakse ja mille järele käiakse võidule või surmale — niisugused olid kütid olnud rahvale. Nõjavõimuna mõjus küti nimigi. Kui kuuldi, et kütt oli langenud, siis tundus kaotus kaks korda raskemana. Küttidele varusid naised kaunima varustuse, küttidele kandsid neid oma talvised lilled. Ühes talus laskis end haige vanaaätt viia tee ääre, kust poisid mööda läksid, et näha ühtki

neist meestest, kes esimestena mõtlesid mõtet, et venelase peab välja saama Soomest.

Kas polegi iseenesest imelik küttide muinasjutt. Kuidas teadsid need mehed siis maalt ära minna? Teised kannatavad ilma lootuseta — nemad nägid und Soome vabadusest. Teised jäid kannatlikeks — neil ei olnud rahu. Teised mõtlesid julgeolekule — nemad panid oma elu kaalule. Nad alistusid omaste võõriti mõistmisele ja rahva needmistele. Nad kuulsid ainult käsku oma rinnas: isamaa vabaks! ja nad jätsid oma kodu ja ei teadnud, millal nad võivad tagasi tulla. Liibavi rand võib jutustada Soome meeste kojuigatsusest. Ootuse pikad hetked kuuluvad küttide Liibavi-aega. Seal kuluvad tunnid, päevad, nädalad, seal saab kuudest aasta. Noored mehed astuvad mererannale: seal, seal on Soome. Nii lähedal ja siiski nii saavutamatus kauguses. Kuni ühel päeval kutsuti kasarmu-õuele ja seal teatati, et pataljon nüüd laiali lastakse ja mehed on vabad minema, kuhu soovivad.

(Järgneb).

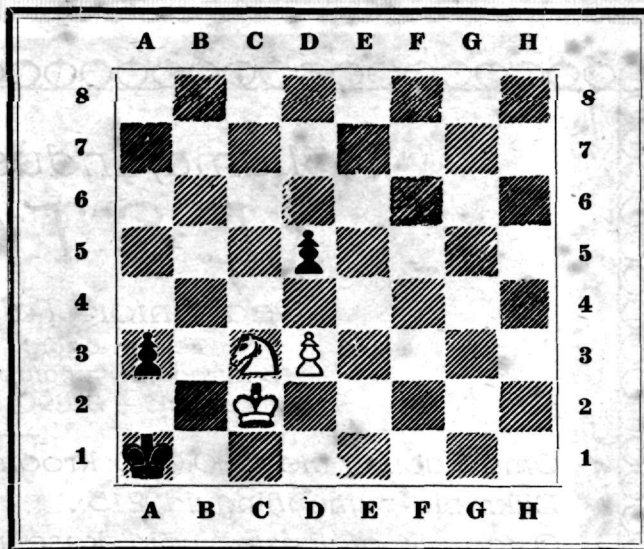
M A L E.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 94.

Kokku seadnud Evald Karp (Tallinnas).
„Kaitse Kodul“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc2, Rc3, Ed3.

Mustad: Ka1, Ea3 ja d5.

Valged algavad ja annavad matt nelja sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26 krt. 6. A. Burmeister.

G. Vehtersteini ülesande nr. 92 lahendus.

1. f7—f8V, Kg7—h7,
2. e7—e8R, Kh7—h6,
3. Vf8—h8, annab matt,
1. (f7—f8V), Kg7—h6,
2. Vf8—f7 jne.

Õiged lahendused saatsid:

Prof. Th. Lemba (Tallinnast), konstaabel H. Merikan (Valgast), õp. K. Lenk (Voldist).

KREDIIT PANK

ASUTATUD 1907. AASTAL.

Põhikapital Kr. 1.290.000.—
Tagavarakapitalid „ 612.000.—

Juhatus: Tallinnas, S. Karja tän. 20.
Telef. keskjaama väljakutse: KREDIITPANK.

Osakonnad:

Abjas, Antslas, Haapsalus, Hiiu-Keinas, Jõhvis, Narvas, Nõmmel, Tapal, Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Põllumajanduslik Keskühisus „ESTONIA“

Peakontor: Tallinn, Jaani tän. 6

Telegr. aadr.: „ZENTRESTONIA“

Kõnetraadid: juhatus — 18-91, 20-94, 25-19,
kaubaosak. — 20-90, võikaub. osak. — 33-65.

Oma kapitali üle 600.000 krooni

Liikmeid-piimaühinguid 215

Ostab piimatootlustelt võid, kaseiini ja muid piimasaadusi

Soovitab piimatootlustele piimatööstusmasinaid ja tööstustarbeid

Karjapidajatele jõutoitu

Oma kauplused Tallinnas: 1) Jaani t. 3 — Tel. 8-45

2) Mürivähe 10 — „ 23-09

3) C. R. Jakobsoni 4 — „ 5-18

Müügil või, piim, juust, munad, vorstid, singid, konservid jne.